

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

SAARIJÄRVI PAULIINA

KASVATUSPSYKOLOGIAN OPISKELIJOIDEN KÄSITYKSIÄ ONNELLISISTA
LAPSUUSKOKEMUKSISTA

Kasvatuspsykologian pro gradu -tutkielma

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö

Kasvatustieteiden koulutus

2013

Kasvatustieteen koulutus		Tekijä Saarijärvi Pauliina	
Työn nimi Kasvatuspsykologian opiskelijoiden käsityksiä onnellisista lapsuuskokemuksista			
Pääaine Kasvatuspsykologia	Työn laji Pro gradu - tutkielma	Aika Huhtikuu 2013	Sivumäärä 48
Tiivistelmä			
<p>Tarkastelen pro gradu – tutkielmassani kasvatuspsykologian opiskelijoiden käsityksiä onnellisista lapsuuskokemuksista. Tutkimukseni tarkoitus on selvittää tutkimusongelmaani eli sitä, millaisia onnelliset lapsuusmuistot ovat. Pyrin kuvaamaan kokemusten tunnuspiirteitä ja niille yhteisiä toistuvia teemoja, eli tarkoitukseni on ymmärtää kokemuksia sellaisenaan. Tutkimustehtäväni on siis ratkaista tutkimusongelmaani viiden tutkimuskysymyksen näkökulmasta, eli 1. Millaisia yksilöllisiä tunnekokemuksia lapsuusmuistoissa esiintyy, 2. Millaisen merkityksen muut ihmiset ja heidän toimintansa saavat kokemuksissa, 3. Millaisia yksilöllisiä arvostuksia lapsuuskokemukset ilmentävät, 4. Millaisia aistiyksityiskohtia lapsuuskokemukset sisältävät, ja 5. Millaisia ovat onnellisten lapsuusmuistojen tunnuspiirteet. Nämä kysymykset pohjautuvat aiheeseen liittyviin aiempiin tutkimuksiin, joissa on osoitettu, että lapsuuskokemuksissa toistuvat tietyt sisällölliset yksityiskohdat sekä tietyt tunneulottuvuudet, jotka ovat lapsuusmuistoja tutkittaessa keskeisessä asemassa. Tutkimukseni aineisto koostuu Oulun yliopistossa kerätystä aineistosta, joka sisältää kasvatuspsykologian opiskelijoiden lyhyitä kirjoitelmia. Kirjoitelmien tehtävänantona opiskelijat kuvasivat jonkin onnelliseksi mieltämänsä lapsuuskokemuksensa, sekä pohtivat syitä sille miksi juuri kyseinen tapahtuma on jäänyt heidän mieleensä. Analysoin aineistoni alun perin Glaserin ja Straussin vuonna 1967 esittelemällä metodilla, jatkuvan vertailun menetelmällä, joka on aineistolähtöinen, laadullinen analyysimenetelmä, eli aineiston pohjalta pyritään kategoriamallin rakentelun kautta luomaan ilmiötä selittävää teoriaa ilman alustavia hypoteeseja.</p> <p>Tutkimukseni keskeisimpänä tuloksena voidaan pitää eri tunneulottuvuuksien erittäin merkittävässä asemassa olevaa selitysvaimaa sille, mikä tekee onnellisesta lapsuuskokemuksesta onnellisen ja pitkään muistettavan: se, minkä lapsi kokee tunnetasolla voimakkaasti lapsuudessaan, todennäköisimmin myös tuottaa pitkäkestoisen muistijäljen, jonka tunneintensiteetti säilyy muistissa myös pitkälle aikuisuuteen. Kokemusten aistiyksityiskohtia mainittiin paljon, ja kaikista eniten korostuivat visuaaliset yksityiskohdat, ja tämä ulottuvuus liittyy kokemusten tutkimisen yleisimmälle tasolle, eli lapsuuskokemusten tutkimukseen yleisesti. Onnellisten lapsuuskokemusten sisällöt vaihtelevat siis paljon, mutta keskeinen tekijä siinä, mikä erottaa onnellisen lapsuuskokemuksen millaisesta lapsuuskokemuksesta tahansa on juuri kokemuksen voimakkaassa, myönteisessä tunnelatauksessa. Keskeisimmiksi yksilöllisiksi tunnekokemuksiksi nousivat kaikenlaiset tutkittavien lapsuudenaikaiset uudet kokemukset, oppimiskokemukset ja itsensä ylittämisen tunteet, ja muiden ihmisten ja heidän toimintansa tärkein merkitys kokemuksissa oli heidän tarjoamassaan avussa ja hyväksynnässä, yhdessäolossa ja yhteenkuuluvuudessa tapahtumahetkellä. Nämä ulottuvuudet kuuluvat tutkimuksen sille tasolle, mitä koettiin tapahtumahetkellä tutkittavien ollessa lapsia. Omiin arvostuksiin ja tärkeiksi koettuihin henkilöihin ja paikkoihin liittyvät seikat taas ilmensivät tutkimuksen sitä tasoa, miksi tapahtuma oli jäänyt niin hyvin tutkittavien muistiin ja miksi se miellettiin myönteiseksi. Tutkimukseni tuloksia voidaan soveltaa alustavana katsauksena kartoittamaan mahdollisia aiheesta kumpuavia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tutkimukseni yleistettävyyttä tukee aiempien tutkimustulosten yhdenmukaisuus omien tulosteni kanssa, mutta tutkimukseni näkökulma on ennen kaikkea tutkittavien yksilöllisten kokemusten ymmärtämisessä sellaisenaan ja kokemusten yksilöllisessä arvossa perusjoukkoon yleistämisen sijasta.</p>			
Asiasanat aistimukset, kasvatuspsykologia, kokemukset, kvalitatiivinen tutkimus, lapsipsykologia, lapsuus, muistot, onnellisuus, positiivisuus, tunteet.			

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	1
Tutkimuksen tarkoitus ja tausta.....	1
Tutkimuksen kasvatustieteellinen merkitys.....	2
Tutkimuksen kulku.....	5
1. LAPSUUSKOKEMUKSET TUTKIMUSKOhteena.....	7
1.1. Tunnetekijöiden merkitys lapsuuskokemuksissa	7
1.2. Lapsuuskokemusten yksityiskohdat	9
1.3. Itsen ja muiden merkitys lapsuuskokemuksissa	11
2. TUTKIMUSTEHTÄVÄN KUVAUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
3. ANALYYSI	19
3.1. Analyysimenetelmän kuvaus ja luotettavuuden kriteerit	19
3.2. Aineisto ja analyysi	21
3.3. Lopullisen kategoriamallin muotoilu	26
4. TULOKSET	28
4.1. Millaisia yksilöllisiä tunnekokemuksia lapsuusmuistoissa esiintyy?.....	28
4.2. Millaisen merkityksen muut ihmiset ja heidän toimintansa saavat lapsuuskokemuksissa?.....	30
4.3. Millaisia yksilöllisiä arvostuksia lapsuuskokemukset ilmentävät?.....	31
4.4. Millaisia aistiyksityiskohtia lapsuuskokemukset sisältävät?.....	33
4.5. Millaisia ovat onnellisten lapsuusmuistojen tunnuspiirteet?.....	34
5. POHDINTA	39
5.1. Tutkimusprosessin eteneminen	39
5.2. Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimuksen mahdollisuudet.....	40
5.3. Tutkimustulosten merkitys	43
LÄHTEET	45

JOHDANTO

Tutkimuksen tarkoitus ja tausta

Tarkastelen pro gradu –tutkielmassani kasvatuspsykologian opiskelijoiden käsityksiä onnellisista lapsuuskokemuksista. Tarkoitukseni on muodostaa yleiskäsitystä siitä, millaisia yhteisiä ja toistuvia sisältöjä voidaan kokemuksista löytää, ja tämän pohjalta yritän muodostaa teoreettista hahmotelmaa onnellisten lapsuuskokemusten luonteen kuvailuun. Tutkimusongelmani on siis ratkaista sitä, onko onnellisilla lapsuuskokemuksilla yhteisiä sisältöjä, ja mikäli on, millaisia nämä sisällöt ovat ja onko niiden pohjalta mahdollista rakentaa jonkinlaista niiden luonnetta kuvaavaa yleiskuvaa. Analysoin tutkimukseni alunperin Glaserin ja Straussin vuonna 1967 esittelemällä jatkuvan vertailun menetelmällä, joka on laadullinen aineiston analyysimenetelmä. Aineistosta ei ennakoon luoda hypoteeseja, vaan menetelmän avulla pyritään rakentamaan tutkittavaa ilmiötä selittävää teoriaa, ja aineistosta itsessään tärkeäksi analyysin aiheeksi nousevat teemat tulevat tarkasteltaviksi. (Maykutt & Morehouse, 1994, 126-127.)

Tutkimukseni aineisto muodostuu Oulun yliopistossa kerätystä aineistosta, joka koostuu kasvatuspsykologian opiskelijoilta kootuista lyhyistä kirjoitelmista, joissa he kuvailevat jotakin onnellista lapsuuskokemustaan. Kirjoitelmia analysoimalla pyrin kartoittamaan onnellisten lapsuuskokemusten tunnuspiirteitä ja sisältöjä. Paitsi itse onnellista lapsuuskokemusta opiskelijat pohtivat kirjoituksissaan myös mahdollisia syitä sille, miksi juuri kyseinen tapahtuma on jäänyt heidän mieleensä. Tämän pohjalta yritän myös tutkimuksessani löytää selitystä siihen, mikä tekee lapsuusmuistosta onnellisen ja pitkään muistettavan.

Lapsuuskokemukset, joihin liittyy suuri tunnelataus tai jotka ovat jollain tapaa elämää muuttavia tapahtumia, muodostavat lapsuudesta aikuisuuteen säilyviä eläviä, yksityiskohdaisia ja pitkäkestoisia muistoja. (Pillemer, 1998.) Kokemus määritellään tässä tutkimuksessa suhteeksi, joka sisältää sekä tajuavan subjektin että hänen tajunnallisen toimintansa, sekä kohteen, johon hänen toimintansa suuntautuu. Kokemus on suhteena erityinen merkityssuhde, sillä se liittää subjektin ja objektin yhdeksi kokonaisuudeksi. (Perttula, 2006, 116-117.) Mille tahansa kokemukselle luonteenomaista on sen omakohtaisuus, sillä kokemus on aina subjektiivinen, paikallinen, aikaan sidottu, ruumiillinen ja ainutlaatuinen. (Suorsa, 2012.)

Subjektiivinen kokemus on aina ensimmäisen persoonan näkökulmasta, eli kokemus on aina jonkun ”minun”. Tällöin ratkaiseva kysymys kokemusten tieteellisen tutkimuksen kannalta on se, millä tavalla kokemuksen subjektiivisuus voidaan säilyttää tutkimusprosessissa. (Suorsa, 2012.) Tutkimuksessani kokemusten tarkastelunäkökulma tapahtuu muisteluina, eli lapsuuskokemukset kuvataan aikuisen näkökulmasta jälkeenpäin muisteltuina. Lapsen tapa kokea maailma on laadultaan erilaista kuin aikuisen, vaikka jokainen lapsi päätyy lopulta aikuisen tapaan käsittää maailma. Toisaalta paradoksaalista on myös se, että jokainen aikuinen on joskus ollut lapsi, jolla on omakohtaisia kokemuksia lapsen tavasta kokea asioita. Lapsuusmuistot ovat aineksia rakennettaessa omasta minuudesta elämäntarinaa, ja joillakin muistoilla on elämäntarinan retorisessa juonteessa hyvin tärkeä asema yksilön rakentaessa moraalisia, sosiaalisia ja psykologisia perusteluita elämänkulun tapahtumille. (Korkiakangas, 1993, 3-4.)

Tutkimuksen kasvatopsykologinen merkitys

Miksi onnellisten lapsuuskokemusten tutkimus, tai lapsuuden tutkiminen psykologiassa ylipäätään, on tärkeää? Lapsipsykologian tutkimuksella ja siitä saatavilla tuloksilla voidaan muodostaa kokonaisteoriaa lapsen persoonallisuuden muotoutumisesta, sekä ymmärtää kehityksen ja sen poikkeavuuksien ehtoja. Lapsen kehitystä ymmärtävällä tiedolla voidaan

osoittaa miten kehitys kytkeytyy fyysisen ympäristön ja lähiympäristön luomiin ulkoisiin ja lapsen siihenastisen kehityksen asettamiin sisäisiin ehtoihin. Lapsipsykologisella tiedolla voidaan niin ikään osoittaa myös, miten laajempi ympäristö vaikuttaa lapsen kehityksessä, myös sellaisissa tapauksissa, joissa vaikutukset tulevat näkyviin vasta pitemmän ajan kuluessa. (Takala & Takala, 1988, 18-20.)

Kasvatuspsykologian näkökulmasta jäsenyneellä tiedolla lapsen toimintojen ja mielensisältöjen kehityksestä voidaan auttaa kasvattajia ja kasvatusalalla toimivia ammattilaisia tekemään tarkempia ja merkityksellisempiä havaintoja lapsista, joiden parissa he työskentelevät, ja sitä kautta myös kehittämään omia taitojaan kasvat- ja hoitotehtävissä. Lapsipsykologisesta tiedosta ei niinkään sellaisenaan tule etsiä yksityiskohtaisia sovelluksia siihen, millaista lasten arkielämän tulisi olla. Se, miten lasten elämään saadaan turvallisuutta ja lämpöä, ja millä tavoin sekä iloiset että surulliset asiat kohdataan elämässä, määräytyvät yhdessä luovuuden, jota ihmiset käyttävät elämässään, ja psykologisen tradition ja tiedon antaman tuen kautta. (Takala et al., 1988, 18-20.) Nimenomaan siihen, miten lasten elämään voidaan kasvatuksen ja lapsen kasvuolojen kehittämisen kautta saada turvallisuutta ja lämpöä, voi onnellisten lapsuuskokemusten tutkimus tuoda oman lisäansionsa. Tutkimuksen avulla voidaan ymmärtää lapsen näkökulmasta sitä, millaisia asioita lapsi jokapäiväisissä arkisissa kokemuksissaan läheistensä kanssa pitää myönteisinä ja onnellisuutta luovina kokemuksina.

Tämä korostaa myös lapselle läheisten aikuisten ja heidän toimintansa merkitystä lapsen kokemuksissa, jota aion tarkastella myös osana tutkimustani. Kehittyvä lapsi rakentaa vähitellen kokonaiskuvaa ympärillään olevasta maailmasta, omasta minästään ja muista ihmisistä, ja hän etsii aktiivisesti uusia mahdollisuuksia ja tilanteita toimintoihin, jotka vastaavat hänen senhetkisiä kehitysvalmiuksiaan. Tässä prosessissa hän myös käyttää hyväksi palautetta, jota hän saa omasta toiminnastaan ja muilta ihmisiltä, ja juuri tämän palautteen varassa rakentuu lapsen minäkäsitys. Aikuisten kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen yhteydessä muodostuvat varhaiset kokemukset tallentuvat muistiin, nimenomaisesti juuri sellaiset asiat, joihin liittyy voimakkaita tunnekokemuksia ja toisiin ihmisiin pysyvästi kytkeytyviä tunne-elämyksiä. (Takala et al., 1988, 22-23.)

Suuri osa lapsen toiminnoista ohjautuu hänen fyysisen ympäristönsä tarjoamista mahdollisuuksista, muiden lasten aloitteista tai aikuisten sellaisista toimenpiteistä, joiden vaikutusta ei tietoisesti välttämättä edes ajatella. Lapsen kehityksen kannalta merkityksellisiä lähiym-

päristön tekijöitä voidaan eritellä sen mukaan, millaisille kokemuksille lapset joutuvat alttiiksi, millaisia ihmisen ja ihmissuhteiden malleja lapselle tarjotaan, miten aikuiset tietoisesti ohjaavat lasta tärkeissä tilanteissa, kuten ristiriitojen ratkaisussa ja tehtävien suorittamisessa, sekä miten aikuiset kontrolloivat lapsen toimintaa. Lasten kehitys perustuu monimutkaisella tavalla lapsen ja hänen ympäristönsä väliseen vuorovaikutukseen, jonka vuoksi lapsen kasvuympäristöön kannattaakin kiinnittää suurta huomiota. (Takala et al., 1988, 47-48, 77.)

Pikkulapsen kehitykselle kaikkein olennaisin merkitys on ihmiskontakteilla, ja varhaislapsuuden kiintymyssuhteilla on tärkeä merkitys sosiaaliselle ja emotionaalille kehitykselle. (Takala et al., 1988, 89-93.) Kiintymyssuhdeteorialla pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan varhaisten ihmissuhteiden vaikutusta myöhemmälle kehitykselle, mutta itsessään kiintymyssuhdeteoria ei ole teoria rakkaudesta tai onnellisuudesta. Sen avulla voidaan tutkia, missä olosuhteissa ja millaisin tavoin ihmiset hakevat toistensa läheisyyttä tai turvaa, kuinka he reagoivat vaaratilanteisiin ja millaisia oletuksia ihmisillä on vuorovaikutussuhteistaan, toisista ihmisistä ja itsestään. Kiintymyssuhdeteoria auttaa ymmärtämään, tunnustamaan ja kunnioittamaan lapsen tarpeita. (Sinkkonen & Kalland, 2003, 78.) Kiintymyssuhdetta sinänsä en tässä tutkimuksessani tarkastele sellaisenaan, mutta kiintymys on lapsen kehityksessä niin merkittävässä asemassa, ettei sen keskeistä ajatusta ja merkitystä myös niin ikään onnellisten lapsuuskokemusten tutkimuksessa voida ohittaa: mielenkiintoista onkin se, miten kiintymystä ilmaisevat ja siihen liittyvät tunteet näkyvät kokemusten kuvauksissa tutkimukseni aineistossa.

Lapsuuskokemusten tutkimisella on merkityksensä myös yksilön elämässä pidemmän aikavälin vaikutusten näkökulmasta. Varhaisten tunnesiteiden puuttuminen luo myöhemmällä iällä vaikeuksia solmia kestäviä ja läheisiä ihmissuhteita. Paitsi ihmiskontakteilla yleensä myös ihmissuhteiden ja hoidon jatkuvuudella on merkitystä, sillä katkeileva vuorovaikutus ja olosuhteiden jatkuva muuttuminen tuottavat emotionaalisia häiriöitä. Lasten epäsosiaalista ja lainvastaista käyttäytymistä on aiemmin selitetty pelkästään varhaisten ihmissuhteiden puutteellisuudella, mutta nykyisin syitä etsitään myös lasten merkityksellisistä kokemuksista. Niihin liittyy usein se, että lapsen vanhemmat ovat tarjonneet toiminnan ja ihmissuhteiden negatiivisia malleja. (Takala et al., 1988, 89-93.) Juuri negatiivisia lapsuuskokemuksia on tutkittukin paljon, ja niiden merkityksellisyyttä ei toki voida kiistää, mutta toisena näkökulmana myönteisten kokemusten tutkimus voi tuoda tärkeitä uusia näkökohtia lapsuuden merkityksellisten kokemusten ymmärtämiselle.

Lapsen varhainen minäkäsitys rakentuu hänen kehonkuvastaan ja itsearvostuksestaan, ja lapsen kaikki itsenäinen ja oma-aloitteinen toiminta sekä siitä saatu palaute luovat lapselle käsityksiä hänen mahdollisuuksistaan ja niiden rajoituksista. Aikuiset antavat monenlaista palautetta lapselle aina hänen ulkoisesta olemuksestaan lapsen taitoihin ja kykyihin, ja tällaiset huomautukset kehittävät lapsen minäkäsitystä yhä tietoisemmaksi. Näiden huomautusten sävy määrää sen, voimistavatko vai heikentävätkö ne lapsen itsearvostusta. Tilanteet, joissa lapsi suoriutuu edellytyksiinsä nähden hyvin ja joissa aikuiset suovat hänelle tunnustusta, voimistavat lapsen itsearvostusta. (Takala et al., 1988, 223.) Aikuisten positiivisen palautteen ja myönteisen suhtautumisen vaikutusta lapsen kokemukseen siitä, että hän mieltää jonkin kokemuksensa onnelliseksi, on niin ikään tuskin mahdotonta jättää pohjimatta tässä tutkimuksessa.

Minkälaisista ulkoisista puitteista onnelliset lapsuuskokemukset sitten rakentuvat? Ilmapii- riltään myönteisissä vuorovaikutustilanteissa lapsi paitsi saa palautetta taidoistaan ja itses- tään, myös kokee turvallisuuden tunnetta, jolloin lapsi pystyy sekä käsittelemään päivän tapahtumia ja saamaan aikuisilta tarvitsemaansa tukea ja kiitosta. Vanhemman ja lapsen yhdessäolon hetkiin sisältyy lukuisia lapsen kehitykseen myönteisesti vaikuttavia tekijöitä. Lapselle on tärkeää, että vanhemmat ovat läsnä tunnetasolla hänen arjessaan ja että hänelle suodaan mahdollisuus jakaa vuorovaikutuksessa sekä kielteisiä että myönteisiä tunteita. (Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I., 2009, 67-68.) Tämä jälleen korostaa lapsen vanhempien asemaa myönteisissä kokemuksissa, mutta pyrin tutkimuksessani tarkastelemaan myös muiden henkilöiden kuin vanhempien läsnä- oloa ja sen saamaa merkitystä lapsuuskokemusten kuvauksissa.

Tutkimuksen kulku

Tutkimusaiheeni koskettaa hyvin monenlaisia osia yksilön elämässä, ja tutkimusaiheita ja –kysymyksiä voisi varmasti asettaa monia muitakin, mutta tässä tutkimuksessani pitäydyn tarkastelussani siinä, että pyrin kartoittamaan onnellisten lapsuuskokemusten tunnuspiirtei-

tä ja ymmärtämään niitä sellaisenaan. Aloitan kartoittamalla alkuun kokemusten tutkimuksen taustaa ja aihetta sivuavien aiempien tutkimusten antia omalle tutkimukselleni, jonka jälkeen esittelen tutkimuskysymykseni ja tarkemmin analyysimenetelmäni, sen luotettavuuden kriteerejä sekä kuvaan tarkasti koko analyysiprosessini eri vaiheineen. Tämän jälkeen esittelen tutkimukseni tulokset, joilla pyrin muodostamaan ratkaisua tutkimusongelmaani ja saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiini. Lopun pohdinnassa arvioin tutkimukseni luotettavuutta, tutkimukseni kulkua yleisesti ja mahdollisia aiheesta nousevia jatkotutkimuksen mahdollisuuksia.

1. LAPSUUSKOKEMUKSET TUTKIMUSKOHTENA

1.1. Tunnetekijöiden merkitys lapsuuskokemuksissa

Yksi tärkeimmistä tutkimuskysymyksistäni liittyy onnellisten lapsuuskokemusten tunnesisältöihin. Aiemmissa tutkimuksissa lapsuusmuistoista ja –kokemuksista on havaittu, että ilon ja onnistumisen tunteet ovat tärkeä tekijä siinä, että yksilö kokee jonkin tietyn tapahtuma tärkeäksi ja merkittäväksi itselleen. Varhaisia muistoja ja kokemuksia sekä niiden yhteyttä persoonallisuuteen australialaisilla opiskelijoilla on tutkittu 1. ja 4. vuosikurssin luokanopettajaopiskelijoilla Melbournen Coburg State Collegessa. Iältään tutkittavat olivat 19-42 -vuotiaita. Opiskelijat jaettiin ikänsä ja sukupuolensa perusteella kolmeen ryhmään: nuoret naiset (n=84), nuoret miehet (n=18) ja vanhemmat naiset (n=21). Opiskelijoita pyydettiin kirjoittamaan varhaisimmasta muistostaan ja tärkeimmästä varhaisesta kokemuksestaan, sekä piirtämään diagrammi kuvaamaan näiden tapahtumien sijoittumista heidän elämänkaarelleen. Opiskelijat täyttivät myös Eysenckin persoonallisuuskyselyn heidän persoonallisuuspiirteidensä kartoittamiseen. Vastaukset sekä muistojen että kokemusten kuvailuista jaettiin viiteen kategoriaan (ekstroversio, neuroottisuus, lempeys, onnistuminen ja ilo, epätavalliset tapahtumat) tunnesisältönsä perusteella, ja tulokset analysoitiin tilastollisesti. (Adcock & Ross, 1983.)

Tutkimustulokseksi saatiin varhaisten muistojen kohdalla, että vanhempien ja nuorempien naisten välillä oli eroja joissain kategorioissa, mutta nuoret miehet ja nuoret naiset olivat vastauksissaan kohtalaisen samankaltaisia. Kaiken kaikkiaan tutkijat päättelivät tuloksista,

että varhaisten muistojen tunneulottuvuuksien lempeys- ja neuroottisuuskategoriat olivat merkittävästi yhteydessä persoonallisuuskyselyllä mitattuun neuroottisuuteen tutkittavien persoonallisuudessa. Ekstroversio persoonallisuuskyselyssä oli yhteydessä muistojen ilo- ja onnistumiskokemusten kategoriaan. Varhaisissa muistoissa ekstroversio ja neuroottisuus menivät kuitenkin osittain ristiin. (Adcock et al., 1983.)

Merkittävien kokemusten kohdalla ainoastaan ilon ja onnistumisen kokemukset tuottivat merkittävän tuloksen yhteydessä ekstroversioon tutkittavien persoonassa. Tässä käy ilmi tärkeä ero varhaisimpien muistojen ja tärkeiden kokemusten muistelussa ja julkituomisessa: kun tutkittavia pyydetään kuvailemaan *tärkeintä* varhaista kokemustaan, mukana on myös muita vastaukseen vaikuttavia tietoisia ja tiedostamattomia tekijöitä kuin pelkässä muistelussa siitä, mikä on heidän varhaisin muistonsa. Tällöin vastaukseen vaikuttaa myös tutkittavien oma arviointi ja valinta eri muistojensa väliltä, jolloin myös persoonallisuuden voidaan olettaa vaikuttavan vastaukseen, ja tämä selittäisi juuri onnistumisen ja ilon kokemusten merkittävyyden tutkittavien vastauksissa. (Adcock et al., 1983.) Yksi tutkimuskysymyksistäni liittyy siihen, millaisia henkilökohtaisia arvostuksia lapsuuskokemuksissa ilmenee, joten sen kannalta edellä mainitun tutkimuksen tulokset ovat kiinnostavia.

Paitsi onnistumisen ja ilon tunteilla tunnetekijöillä yleisestikin on havaittu kaiken kaikkiaan tärkeä asema lapsuusmuiston säilymisessä pitkäkestoisessa muistissa. Yhdysvalloissa on tutkittu merkittäväksi koettuja lapsuusmuistoja kehityspsykologian kurssien opiskelijoilla (n=49), jotka olivat iältään 17-36 -vuotiaita. Opiskelijoita pyydettiin kuvailemaan tarkasti yhtä varhaisinta muistoaan, johon liittyy vahva emotionaalinen reaktio toiseen ihmiseen, sekä arvioimaan ikäkausi, jolloin tapahtuma koettiin. Suurin osa muistoista liittyi kahteen pääteemaan: kiintymyksellisiin tekijöihin (varmuuteen siitä, että heistä välitettiin, hyväksynnän kokemuksiin ja väliaikaisiin tai pysyviin erotilanteisiin) ja kompetenssiin (kykyyn suoriutua ikää vastaavista tehtävistä, kilpailuihin ja esityksiin koulussa, henkilökohtaisiin saavutuksiin tai koettuun onnistumiseen tai epäonnistumiseen). Vastausten perusteella muistot voitiin karkeasti jaotella ajallisesti ennen kouluikää tai kouluvuosien aikana tapahtuneeksi. (Cowan & Davidson, 1984.)

Naiset muistivat keskimäärin enemmän varhaisempia tapahtumia kuin miehet, ja miehet muistivat naisia enemmän muistojen ajoituksesta riippumatta kompetenssiin kuin kiintymykseen liittyviä tapahtumia. Miesten ja naisten vastauksissa muut ihmiset (äiti, isä, ikätoverit, sisarukset, opettaja) mainittiin keskimäärin yhtä usein. Merkittävintä kuitenkin tut-

kimustuloksissa oli se, että tunnesisällöltään suurin osa muistoista oli negatiivisia, mikä saattoi liittyä siihen, että tutkittavia pyydettiin muistelemaan nimenomaan vahvasti tunnepitoisia muistoja. Tällöin negatiiviset muistot voivat korostua, sillä ne saattavat liittyä spesifimpiin ja epätavallisempiin tilanteisiin kuin positiiviset muistot, ja täten ne voivat saada myöhemmin merkittävemmän osan. Negatiivisilla muistoilla voi olla lapsille myös adaptiivinen merkitys, kun lapset kehittävät keinoja välttää negatiivisten tilanteiden toistumista. Kaikkiaan tunteilla näytti olevan tärkeä merkitys lapsuusmuistojen organisoinnissa pitkäkestoiseen muistiin. (Cowan et al., 1984.)

1.2. Lapsuuskokemusten yksityiskohdat

Yhtenä tutkimuskysymyksenäni tässä tutkimuksessa on tarkastella onnellisten lapsuusmuistojen aistiyksityiskohtia. Lapsuusmuistoja tutkittaessa myös muiden yksityiskohtien, kuten tiettyjen henkilöiden ja tapahtumapaikkojen, on huomattu toistuvan lapsuusmuistojen kuvauksissa aiemmissa tutkimuksissa. Tämä havaittiin myös yhdysvaltalais tutkimuksessa, jossa tutkittiin varhaisimpien lapsuusmuistojen yhteyttä sisarusten väliseen syntymäjärjestykseen, perheen keskinäiseen toimintaan ja psykiatriseen oirehdintaan psykologian peruskurssille osallistuneilla yliopisto-opiskelijoilla (n=184). Iältään opiskelijat olivat 18-25 –vuotiaita. Tutkittavat täyttivät taustatietolomakkeen, jolla kartoitettiin muun muassa heidän perheensä sosioekonomista taustaa ja perheen lasten syntymäjärjestystä. Tämän jälkeen heidän tuli kirjoittaa mahdollisimman tarkka kuvaus varhaisimmasta muistostaan, jonka he varmasti muistivat itse tapahtuneen ilman että joku toinen olisi heille siitä kertonut myöhemmin. Tässä käytettiin apuna Comprehensive Early Memory Scoring System (CEMSS) –skaalaa, jonka pohjalta tutkijat arvioivat muun muassa vastausten suhdetta todellisuuteen, tutkittavien käsitystä itsestään ja vuorovaikutuskontakteja. Näiden lisäksi tutkijat arvioivat muistokuvausten tunnelman seesteisyyttä sekä alemmuuden- ja ylemmydentunteita. Perheen sisäistä toimivuutta arvioitiin McMaster Family Assessment Devi-

ce (McFAD)-skaalalla, ja psykiatrissa oirehdintaa Symptom Checklist-90R- kyselyllä. (Saunders & Norcross, 1988.)

Keskimääräinen ikä, jonne ensimmäiset muistot tutkittavilla sijoituivat, oli vajaan neljän vuoden ikä, ja yli puolet tutkittavista mainitsi äidin olleen läsnä muistossaan ja huomattava osa mainitsi myös isän olleen läsnä. Yleisin tapahtumapaikka oli koti tai jokin muu lapsen elämänpiiriin sijoittuva paikka, kuten koulu tai lastentarha. Muiston tunnesävyä osallistujat arvioivat pohtimalla miten objektiivinen havainnoija voisi kokea vastaavan tapahtuman. 43 prosenttia arvioi tapahtuman positiiviseksi, 25 prosenttia neutraaleiksi ja loput kokivat tapahtuneen negatiiviseksi. Visuaaliset muistikuvat ja motorinen aktiivisuus olivat huomattavimmat aistitekijät muistokuvauksissa. Tutkittavien asemassa sisarusten välisessä syntymäjärjestyksessä ei havaittu merkittäviä eroja. Muistojen emotionaalinen sävy oli merkittävässä yhteydessä sekä perheen sisäisessä toimivuudessa että psykiatrisessa oirehdinnassa. Mitä toimimattomimmiksi tutkittavat arvioivat perheensä toiminnan, sitä negatiivisempia muistoja he muistivat, ja mitä negatiivisempi varhaisin muisto oli, sitä enemmän psykiatrista oirehdintaa tutkittavilla oli nykyisin. (Saunders et al., 1988.)

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että omilla henkilökohtaisilla muistoilla on esimerkiksi toisten ihmisten kertomaan tietoon verrattuna omat erityispiirteensä ja erityisasemansa tuottaa tietoa yksilön lapsuusajan tapahtumista. Myös tästä syystä tutkittaessa onnellisia lapsuusmuistoja muistojen yksityiskohtien ja niiden toistuvuuksien ja samankaltaisuuksien tutkiminen on jo itsessäänkin mielenkiintoinen näkökohta. Lapsuusmuistojen sisältöjä ja samalla sitä, miten sisältö vaikuttaa muistojen tulkintaan siitä, onko kyseessä todella itse muistettu tapahtuma vai ennemmin toisten kertomaan perustuva tieto tapahtumasta, on tutkittu aiemmin Iso-Britanniassa yliopisto-opiskelijoilla. Samassa tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miten tapahtuma-ajan ikä vaikuttaa itse tapahtuman muistelemiseen. Kriteerinä tutkittavaksi valituksi tulemiseen oli, että opiskelijoilla oli oltava vain yksi sisarus (ikäeroa sai olla korkeintaan 5,5 vuotta sisarukseen) ja ettei heillä ollut omia lapsia. Tutkittavat jaettiin ryhmiin: tietoryhmään (tutkittavat olivat nuorempia kuin sisaruksensa, n=28) ja kolmeen muistitietoryhmään muistellun tapahtuman aikaisen iän perusteella (tutkittavat olivat vanhempia kuin sisaruksensa, n= ryhmässä yhteensä 93). Muistitietoryhmät kirjoittivat ylös kaiken, mitä muistivat itse nuoremman sisaruksensa syntymäajankohdasta, ja tietoryhmä kaiken, mitä he tiesivät oman syntymäajankohtansa tapahtumista vanhemman sisaruksen näkökulmasta. (Crawley & Eacott, 2006.)

Muistitietoon ja toisten kertomaan tietoon perustuvat muistot erosivat toisistaan lähes kaikilta sisällöllisiltä tekijöiltään. Muistitietoon perustuvissa vastauksissa oli enemmän aistisyiskohtia, tarkempia muistoja spatiaalisista tekijöistä, tunteista ja ajatuksista, sekä suurempaa varmuutta muiston paikkaansa pitävyydestä. Nämä muistot olivat myös ehjemmin kuvattuja, ja tutkittavat kertoivat muistojen tulevan mieleen enemmän kuvallisina kuin verbaalisina, ja niitä tarkasteltiin enemmän tutkittavien omasta kuin ulkopuolisen näkökulmasta. Ennen kaikkea aisteista visuaalinen tieto havaittiin merkittäväksi tekijäksi eroteltaessa omia ja toisten kertomaan perustuvia muistoja. Myös tunteet olivat tärkeä erottaja tietoon ja omiin muistoihin perustuvassa muistojen erottelussa, ei niinkään tunteiden intensiteetin ja valenssin, vaan tarkan senhetkisten tunteisiin perustuvan tiedon suhteen. (Crawley et al., 2006.)

Ne tutkittavat, jotka kuvailivat omia muistojaan ja myös arvioivat niiden olevan heidän omia muistojaan, muistivat enemmän tapahtumaan liittyneitä ajatuksiaan. Omia muistojaan raportoineet tutkittavien ryhmät eivät eronneet juurikaan toisistaan muuten, paitsi tapahtumahetkellä iältään nuorempia olleiden tutkittavien muistot olivat hieman hajanaisempia kuin iältään vanhempia olleiden muistot. Tästäkin huolimatta eri omia muistojaan kuvailleet ryhmät olivat yhtäläillä varmoja siitä, että kyseessä todella oli heidän omat muistonsa eivätkä toisen käden tietoon perustuvat muistot. (Crawley et al., 2006.) Tämän pohjalta voitaneen jälleen tähdentää, että tutkittaessa onnellisia lapsuusmuistoja sisällöllisillä yksityiskohdilla on muistojen kuvailussa tärkeä merkitys.

1.3. Itsen ja muiden merkitys lapsuuskokemuksissa

Kuten jo aiemmin todettiin haluan tutkimuksessani kartoittaa myös sitä, mikä tekee lapsuuskokemuksesta onnellisen ja pitkään muistettavan. Aiemmissa tutkimuksissa tätä on valotettu eri näkökulmista, mutta sen lisäksi aiemmat tutkimukset ovat samoin osoittaneet sen, kuinka merkittävän aseman yksilön elämässä erilaiset kokemukset voivat saada kauaskantoisestikin. Tässä tutkimuksessani en tutki onnellisten lapsuusmuistojen suhdetta tut-

kittavien elämänkaareen, mutta pyrin aiemman tutkimustiedon valossa osoittamaan sen, miksi onnellisten lapsuuskokemusten tutkiminen on osaltaan niin tärkeää.

Lapsuusmuistoilla ja niiden laadulla on aiemmissa tutkimuksissa havaittu yhteys yksilön optimistisuuteen eri elämäntapahtumia kohtaan myös myöhemmällä iällä, ja tämä osaltaan korostaa lapsuusmuistojen tutkimisen tärkeyttä. Lapsuusmuistojen yhteyttä sosiaalisiin arvioihin aikuisuudessa on tutkittu torjuvien psykologisten selviytymiskeinojen valossa. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää onko negatiivisilla omaelämäkerrallisilla lapsuusmuistoilla ja myöhemmän iän optimistisuudella negatiivisia tapahtumia kohtaan yhteyttä, ja mikäli tällainen yhteys on, onko se olemassa vain torjuvia selviytymiskeinoja käyttävillä vai kaikilla tutkittavilla. Tutkimus toteutettiin Iso-Britanniassa, ja tutkittavat olivat aikuis-koulutuksen piiristä 163:n opiskelijan joukosta valittuja naisopiskelijoita, iältään 19-59 –vuotiaita. (Myers & Derakshan, 2004.)

Tutkittavien selviytymismalleja kartoitettiin MAS- (Taylor Manifest Anxiety Scale) ja MC- (Marlowe-Crowne Social Desirability Scale) –skaaloilla, ja heidät jaettiin sen mukaan ryhmiin (ei-torjuvia selviytymismalleja käyttävä ryhmä ja neljä erilaisia torjuvia malleja käyttävää ryhmää). Tutkittavat arvioivat tutkimuksessa heidän senhetkisen olotilansa, jonka jälkeen heidän tuli muistella lapsuuttaan. Jonkin muiston tullessa heidän mieleensä heidän tuli kirjoittaa muistiin lause tai fraasi, joka muistuttaisi heitä tapahtumasta, ja tätä jatkettiin minuutin ajan. Tämän jälkeen he arvioivat jokaisen mieleensä tulleen muiston sen miellyttävyyden mukaan, ja arvioivat iän, jonne muisto sijoittui. Lopuksi tutkittavat arvioivat seitsemän tutkijoiden esittämän negatiivisen tapahtuman todennäköisyyttä tapahtua juuri heille, ja tutkijat vertasivat heidän vastauksiaan keskivertohenkilöihin. (Myers et al., 2004.)

Tutkimuksessa havaittiin, että torjuvia selviytymiskeinoja käyttävien lapsuusmuistoilla on yhteys heidän aikuisuudessaan tapahtuville sosiaalisille arvioille. Muistettujen negatiivisten muistojen määrä oli yhteydessä optimistisuuteen aikuisuudessa, mutta ikä, jonne ensimmäinen negatiivinen muisto sijoittui, ei ollut yhteydessä siihen. Mitä vähemmän negatiivisia tapahtumia tutkittavat muistivat, mahdollisesti juuri torjunnan takia, sitä optimistisemmalta he vaikuttivat sen suhteen, ettei negatiivisia tapahtumia tapahtuisi heille tulevaisuudessakaan. Torjuvia selviytymiskeinoja käyttävät muistivat selvästi vähemmän negatiivisia muistoja kuin ei-torjuvia malleja käyttävät, mutta he pystyivät kuitenkin arvioimaan

muistojensa tunnesävyn yhtä hyvin kuin ei-torjuvia selviytymiskeinoja käyttävät henkilöt. (Myers et al., 2004.)

Kuten aiemmin on tähdennetty, onnellisten lapsuuskokemusten tutkiminen yksilön näkökulmasta on tärkeää, mutta olennaisen osan tutkimuksen tärkeydelle muodostaa myös se, miten toiset ihmiset ja heidän toimintansa näkyvät näissä kokemuksissa. Tutkittaessa onnellisia lapsuusmuistoja on olennaista huomioida paitsi se, keitä muita ihmisiä on ollut läsnä tapahtumahetkellä, myös se, millaisen merkityksen heidän toimintansa on lapsuusmuistossa saanut. Tätä on selvitetty aiemmassa tutkimuksessa, jonka tarkoituksena oli kehittää mittari, jolla voisi arvioida positiivisten tunteiden ja turvallisuuden, tyytyväisyyden ja hellyyden kokemisen muistamista lapsuudessa, ja verrata mittaria vastaaviin, jo olemassa oleviin mittareihin. Samalla haluttiin selvittää myös kehitellyn mittarin (EMWSS, Early Memories of Warmth and Safeness Scale) pätevyyttä ennakoimaan myöhemmän iän psykopatologista oirehdintaa. (Richter, Gilbert & McEwan, 2009.)

Tutkimus toteutettiin psykologiaa opiskelevilla yliopisto-opiskelijoilla Iso-Britanniassa, jotka olivat iältään 18-49 –vuotiaita (n=180). Tutkittavat täyttivät kuusiosaisen itsearviointikyselyn, jonka ensimmäinen osa oli EMWSS- skaala. Tällä arvioitiin, kuinka usein he kokivat lapsuudessaan hellyyden, turvallisuuden ja hoivatuksi tulemisen kokemuksia. Muiden osioiden kyselyjen pohjalta arvioitiin tutkittavien vanhempien kasvatustapoja (EMBU, ”My memories of Upbringing”), perheeseen liittyviä tunnemuistoja (Early Life Experiences Scale), tutkittavien tapoja kokea positiivisia tunteita (Activation and Safe/Content Affect Scale), heidän tapoansa suhtautua pettymyksiin ja epäonnistumisiin (Forms of Self Criticism and Self Reassuring Scale) ja tutkittavien masentuneisuutta, stressiä ja ahdistuneisuutta (DASS21, Depression Anxiety and Stress Scale). (Richter et al., 2009.)

Paitsi muiden ihmisten toiminnan merkitystä yksilön kokemukselle tutkimustulokset vahvistavat myös lapsuudessa koettujen myönteisten emotionaalisten kokemusten tärkeyttä myös yksilön aikuisuuden mielenterveydelle. EMWSS –mittarilla havaittiin olevan hyvät psykometriset ominaisuudet, ja se korreloi merkittävästi esimerkiksi vanhempien kasvatustapojen arvioivan mittarin kanssa. Se on kuitenkin erilainen rakenteeltaan, koska sen fokus muistojen tutkimuksessa on erilainen (vrt. omat tunnemuistot ja muistot toisten käyttäytymisestä itseä kohtaan). Tutkimuksessa havaittiin, että positiivisilla emotionaalisilla muistoilla, erityisesti hellyyttä sisältävillä, oli positiivisia vaikutuksia myös aikuisuudessa. Reg-

ressioanalyysissä havaittiin myös, että negatiivisilla tunnemuistoilla, kuten muistoilla pelokkuudesta, on selkeämpi yhteys itsekritiikkiin ja –rauhotteluun sekä psykopatologiaan kuin vanhempien kasvatustapaan liittyvillä muistoilla. Tämä korostaakin eroa siinä, miten yksilö muistaa omat tunteensa, ja miten hän muistaa toisten kohdelleen itseään. (Richter et al., 2009.)

Aiemmat tutkimukset ja niiden keskeiset tulokset olen esittänyt tiivistetysti Taulukossa 1.

Taulukko 1. Yhteenvedo aiemmista tutkimuksista ja niiden keskeisistä tuloksista.

Tutkijat	Aika	Tutkimuksen aihe	Tutkittavat ja paikka	Tutkimusmenetelmät	Analyysi	Keskeiset tulokset
Adcock & Ross	1983	Varhaisten muistojen ja kokemusten yhteys persoonallisuuteen	College-opiskelijat, 19-42 v., n=123, Australia	Tutkittavat kuvasivat varhaisimman muistonsa ja sijoittivat sen elämäntapa-alueeseen, sekä täyttivät Eysenckin persoonallisuuskyselyn	Tilastollinen analyysi	Muistojen lempeys ja neuroottisuus olivat yhteydessä neuroottisuuteen persoonallisuuskyselyssä, ja muistojen ilo ja onnellisuus korreloivat persoonallisuuskyselyn ekstroversion kanssa. Persoonallisuustekijöillä havaittiin olevan merkitys tärkeiden kokemusten kuvailussa vrt. pelkän varhaisimman muiston muistelemissä.
Cowan & Davidson	1984	Merkittäviksi koetut lapsuusmuistot.	Kehityspsykologian opiskelijat, 17-36 v., n=49, Yhdysvallat	Tutkittavat kuvailivat yhden varhaisen muistonsa, johon liittyi vahva emotionaalinen reaktio toiseen ihmiseen, sekä arvioivat ikäkauden, jonne muisto sijoittui.	Tilastollinen analyysi	Naisilla oli varhaisempaan ikään sijoittuvia muistoja kuin miehillä, mutta miehet muistivat enemmän kompetenssiin kuin kiintymykseen liittyviä muistoja. Muut ihmiset mainittiin miesten ja naisten muistoissa yhtä usein, ja suurin osa muistoista oli negatiivisia. Tunteilla havaittiin olevan tärkeä merkitys lapsuusmuistojen organisoinnissa pitkäkestoiseen muistiin.
Saunders & Norcross	1988	Varhaisimpien lapsuusmuistojen yhteys sisarusten väliseen syntymäjärjestykseen, perheen keskinäiseen toimintaan ja yksilön psykiatriseen oirehdintaan myöhemmällä iällä.	Psykologian peruskurssin opiskelijat, 18-25 v., n=184, Yhdysvallat	Tutkittavat täyttivät taustatietolomakkeen sekä kuvailivat varhaisen muistonsa.	CEMSS-skaala, McFad-skaala, Symptom Checklist 90R-kysely	Varhaisimmat muistot sijoituivat n. neljän vuoden ikään, ja yli puolessa muistoista äiti oli läsnä. Yleisin tapahtumapaikka oli koti tai muu lapsen elämäntapa-alueeseen kuuluva paikka, ja suurin osa muistoista oli positiivisia. Sisarusjärjestyksellä ei havaittu merkittäviä eroja muistoissa. Visuaaliset muistikuvat ja motoriset aktiot olivat huomattavimmat aistitekijät muistoissa. Muistojen emotionaalinen sävy oli yhteydessä perheen toimintaan ja psykiatriseen oirehdintaan.
Myers & Derakshan	2004	Lapsuusmuistojen yhteys sosiaalisiin arvioihin aikuisuudessa torjuvien psykologisten selviytymiskeinojen valossa.	Aikuis-koulutuksen naisopiskelijat, 19-59 v., valittiin 163:n opiskelijan joukosta, Iso-Britannia	Tutkittavat arvioivat senhetkisen olotilansa, jonka jälkeen he muistelivat lapsuuttaan minuutin ajan arvioiden myös muistojen miellyttävyyttä ja sijoittumistaan. Lopuksi he arvioivat heille esitettyjen negatiivisten tapahtumien todennäköisyyttä tapahtua heille.	MAS-skaala, MC-skaala, tilastollinen analyysi	Torjuvia selviytymiskeinoja käyttävien muistoilla oli yhteys sosiaalisiin arvioihin, ja negatiivisten muistojen määrä oli yhteydessä optimistisuuteen aikuisuudessa. Torjuvia selviytymiskeinoja käyttävät muistivat vähemmän negatiivisia muistoja kuin muut.

Crawley & Eacott	2006	Lapsuusmuistojen sisältö ja niiden vaikutus tulkintaan siitä, onko tapahtuma itse muistettu vai muiden kertomaan perustuva tieto, sekä tapahtumajan iän vaikutus itse tapahtuman muisteluun.	Yliopisto-opiskelijat, n=121, Iso-Britannia	Tutkittavat kuvasivat nuoremman sisaruksensa syntymäajan kohdan tapahtumia joko oman muiston tai toisten kertomaan perustuvan tiedon perusteella.	Sisällön-analyysi	Muistitietoon perustuvissa vastauksissa oli enemmän aisti-, tunne-, ajatus- ja spatiaaliyksityiskohtia kuin tietoon perustuvissa kuvauksissa, ja ne tulivat mieleen ennemmin kuvallisina kuin verbaalisina. Omia muistojaan kuvaileilla oli suuri varmuus siitä, että kyseessä todella olivat heidän omat muistonsa eivätkä toisten kertomukset.
Richter, Gilbert & McEwan	2009	Positiivisten tunteiden, turvallisuuden, tyytyväisyyden ja hellyyden kokemisen muistamista lapsuudessa kartoittavan mittarin (EMWSS) kehittäminen ja vertailu muihin vastaaviin mittareihin. EMWSS:n mahdollisuudet ennakoita psykopatologista oirehdintaa myöhemmällä iällä.	Psykologiaa opiskelevat yliopisto-opiskelijat, 18-49 v., n=180, Iso-Britannia	Tutkittavat täyttivät kuusi-osaisen itsearviointi-kyselyn.	EMWSS, EMBU, AS/CAS, FSC/SRS, DASS21, tilastollinen analyysi	EMWSS:lla havaittiin olevan hyvät psykometriset ominaisuudet, ja se korreloi vanhempien kasvatustyylin kanssa. Positiiviset emotionaaliset muistot olivat yhteydessä positiivisiin vaikutuksiin myös aikuisuudessa, ja negatiiviset muistot olivat selkeämmin yhteydessä psykopatologiaan aikuisuudessa kuin vanhempien kasvatustyyli: miten yksilö muistaa tunteneensa vrt. miten hän muistaa toisten kohdelleen itseään.

2. TUTKIMUSTEHTÄVÄN KUVAUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimusongelmani pro gradu- tutkielmassani on se, millaisia onnelliset lapsuuskokemukset ovat, ja tätä ongelmaa pyrin selvittämään seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Millaisia yksilöllisiä tunnekokemuksia lapsuusmuistoissa esiintyy?

Kuten aiemmissa tutkimuksissa on osoitettu, tunnetekijät ovat yksi tärkeä ulottuvuus kokemusten tutkimisessa, joten haluan sisällyttää tämän näkökulman myös omaan tutkimukseeni.

2. Millaisen merkityksen muut ihmiset ja heidän toimintansa saavat lapsuuskokemuksissa?

Paitsi yksilöllisten tunnekokemusten tärkeyttä haluan tutkimuksessani selvittää myös sitä, millaisen merkityksen muut ihmiset ja heidän toimintansa saavat muistetuissa tapahtumissa.

3. Millaisia yksilöllisiä arvostuksia lapsuuskokemukset ilmentävät?

Paitsi tunnekokemuksia sinänsä pyrin tutkimuksessani myös erittelemään sitä, millaisia arvostuksia ja tärkeäksi koettuja seikkoja lapsuuskokemuksissa kuvaillaan.

4. Millaisia aistiyksityiskohtia lapsuuskokemukset sisältävät?

Aiemman tutkimustiedon pohjalta on osoitettu, että lapsuuskokemuksissa toistuvat sisällöllisesti myös tietyt yksityiskohdat, ennen kaikkea aisteihin liittyen, joten haluan itsekin selvittää tätä kysymystä tutkimuksessani onnellisten lapsuuskokemusten osalta.

5. Millaisia ovat onnellisten lapsuusmuistojen tunnuspiirteet?

Edellä esitettyjen kysymysten lisäksi haluan tutkimuksessani eritellä myös mahdollisia juuri onnellisille lapsuuskokemuksille yhteisiä kuvaavia piirteitä, eli sitä, mikä tekee mistä tahansa lapsuuskokemuksesta juuri onnelliseksi mielletyn kokemuksen.

Tutkimustehtävänäni on näin ollen selvittää edellä esitettyjen kysymysten kautta sitä, millaisia yhteisiä, toistuvia sisältöjä ja teemoja kuvauksissa onnellisista lapsuuskokemuksista voidaan löytää, ja näin ollen pyrkiä selvittämään ratkaisua tutkimusongelmaani.

3. ANALYYSI

3.1. Analyysimenetelmän kuvaus ja luotettavuuden kriteerit

Analysoin aineistoni Glaserin ja Straussin alun perin vuonna 1967 esittelemällä metodilla, jatkuvan vertailun menetelmällä. Menetelmä kehitettiin alun perin teorian muodostamista varten, ja sitä on myöhemmin täydennetty sisältämään enemmän menetelmällisiä yksityiskohtia. Jatkuvan vertailun menetelmä on induktiivinen lähestymistapa aineiston analyysiin, eli hypoteeseja ei kehitellä etukäteen eikä aineistoa jaotella ennalta määrättyihin kategorioihin. Keskeistä sen sijaan on se, mikä nousee tärkeäksi analysoida aineistosta itsestään induktiivisen päättelyn kautta. (Maykutt & Morehouse, 1994, 126-127.)

Jatkuvan vertailun menetelmä laadullisen aineiston analyysissä yhdistää induktiivista kategorioiden koodausta ja kaikkien muodostettujen merkitysyksiköiden vertailua yhtäaikaisesti. Aina kun uusi merkitysyksikkö otetaan analysoitavaksi, sitä vertaillaan kaikkiin muihin merkitysyksiköihin ja myöhemmin ryhmitellään yhteen samankaltaisten merkitysyksiköiden kanssa. Jos analyysissä ei vielä ole vastaavanlaisia merkitysyksiköitä, muodostetaan uusi kategoria. Tässä prosessissa tapahtuu jatkuvaa hienosäätöä, alustavien kategorioiden muuntelua, yhdistelyä ja poisjättämistä, uusien kategorioiden luomista, ja uusien yhteyksien löytämistä. (Maykutt et al., 1994, 134.)

Jotta aineiston sisällöstä ja sen vaihtelusta voidaan muodostaa teoriaa, on tutkijan muodostettava myös ylemmän tason abstraktimpia kuin vain analysoitavan laadullisen aineiston tason käsitteitä. Tutkimuksessa on tuotava esiin piileviä yhtäläisyyksiä ja eroja, ja käytet-

tävä abstraktimpia käsitteitä aineiston ulottuvuuksien kuvaamiseksi. Jatkuvan vertailun menetelmä tuottaakin ikään kuin ”kehittyvää”, pohtivaa ja ehdottavaa teoriaa, ja sen tuottamat teoriat ovat enemmän prosessoituvia kuin staattisia teorioita. Analyysissa tutkija siten näkee koko ajan sekä kategorioiden sisäisen kehittymisen että kategorioiden välisten keskinäisten suhteiden muuttumisen analyysin aikana. (Glaser & Strauss, 1999, 114-115.)

Analyysi etenee neljän vaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa, induktiivisessa koodauksessa, aineistosta etsitään tutkimusongelmaan vastaavat sanat, lauseet tai kappaleet, jotka koodataan merkitysyksiköiksi. Merkitysyksiköt ovat tutkimusongelman kannalta merkityksellisiä ilmauksia, jotka ovat itsenäisesti ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Toinen analyysivaihe on kategorioiden muotoilu. Tässä vaiheessa samankaltaiset merkitysyksiköt ryhmitellään omiksi kategoriokseen, ja jokaisen kategorian yhteyteen kirjataan kategorian sääntö eli se, millä perusteella merkitysyksiköt kyseiseen kategoriaan sisällytetään. (Rantanen, 2012.)

Kolmannessa vaiheessa analyysia kategorioista rakennetaan kategoriamalli, eli muodostetaan ylemmän tason kategorioita vertailemalla kategorioita toisiinsa niiden yhtäläisyyksien ja erojen kautta. Tätä jatketaan, kunnes muodostuu yksi ydinkategoria ja koko kategoriarakente on johdonmukainen. Kategorioiden välisten suhteiden tutkimisen kautta saadaan muodostettua teorettinen malli tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Neljännessä eli analyysin viimeisessä vaiheessa analyysi muotoillaan uskottavaksi ja eheäksi kokonaisuudeksi raportointia varten. Tähän vaiheeseen kuuluu myös analyysin reflektointi alkuperäiseen aineistoon sekä tutkimuksen luotettavuuden kriteerien arviointi. (Rantanen, 2012.)

Luotettavuuden arvioimiseen laadullisessa tutkimuksessa ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Metodikirjallisuudessa usein tutkimusmenetelmien luotettavuutta on käsitelty valiteetin ja reliabiliteetin avulla, joista ensimmäinen tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattukin tutkia, ja jälkimmäisellä tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimusta on kuitenkin arvioitava ennen kaikkea kokonaisuutena, jolloin tutkimuksen luotettavuusarvioinnissa painottuu tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus eli koherenssi. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 133-135.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi tarkastelemalla tutkimuksen uskottavuutta, siirrettävyyttä ja vahvistettavuutta. Uskottavuus liittyy tutkijan pitkäkestoiseen paneutumiseen tutkittavaan ilmiöön ja triangulaatioon [(= erilaisten metodien, tiedonlähteiden, tutkijoiden tai teorioiden yhdistäminen tutkimuksessa (Tuomi et al., 2002,

141.)], siirrettävyys tutkimustulosten vertaamiseen vastaaviin tilanteisiin, ja vahvistettavuus tutkimustulosten sovellettavuuteen esimerkiksi tutkimusryhmän käyttöä varten. (Rantanen, 2012.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa ydinkysymys liittyy siihen, missä määrin tutkimuksen tuloksiin voidaan ylipäätään luottaa, ja ovatko tutkijan raportoimat asiat uskottavia. Tutkimuksen uskottavuutta voidaan parantaa raportoimalla tarkoin yksityiskohdin tutkimuksen tarkoituksesta ja metodeista, jolloin tutkimusprosessi on avoin ulkopuolisten arvioinnille ja tarkastelulle. Luotettavuuden lisäämiseksi laadullisessa tutkimuksessa voidaan lisätä esimerkiksi käyttämällä aineiston keräämiseen useita aineistonkeruumenetelmiä yhtä aikaa, jolloin tutkittavaa ilmiötä voidaan ymmärtää useista näkökulmista. Myös kenttämuistiinpanojen, kerättyjen aineistojen ja niiden litterointien sekä muiden tutkimuksen alkuperäismateriaalien säilyttäminen lisää luotettavuutta. (Maykutt et al., 1994, 145-146.)

Muita tapoja tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseen ovat esimerkiksi yhteistyö tutkimuksessa muiden tutkijoiden kanssa, jolloin tutkimustyö kehittyy vertaisarviointimahdollisuuksien kautta, sekä tarkistamalla tutkimukseen osallistuneilta tutkittavilta sitä, vastaavatko tutkimustulokset heidän antamiaan vastauksia. Myös se, voisivatko muut alan tutkijat käyttää saatuja tutkimustuloksia omassa tutkimustyössään, on ratkaiseva kysymys luotettavuusarvioinnissa, ja laajemmalla tasolla voidaan myös pohtia luotettavuutta sen kannalta, voidaanko tutkimustuloksia ja niiden totuudellisuutta ymmärtää myös maallikoiden näkökulmasta tutkimusyhteisöjen ulkopuolella. (Maykutt et al., 1994, 146-147.)

3.2. Aineisto ja analyysi

Tutkimukseni aineisto oli valmiiksi kerätty aineisto Oulun yliopiston kasvatustieteiden tutkimuskeskuksen opiskelijoilta. Aineisto koostui opiskelijoiden lyhyistä kirjoitelmista, jotka olivat osa heidän kurssisuoritustaan. Tehtävänanto kirjoitelmille oli kuvata mahdollisimman tarkasti ja yksityiskohtaisesti jokin onnellinen lapsuusmuisto, sekä pohtia sitä, miksi juuri

kyseinen muisto on jäänyt heidän mieleensä. Kirjoitelmia oli yhteensä 35 kappaletta, joista miesten kirjoittamia oli 15 ja naisten 20.

Aloitin aineiston analysoinnin litteroimalla kaikki 35 kirjoitusta. Litteroinnin jälkeen perehdyin kirjoituksiin tarkemmin lukemalla ne useaan kertaan, jonka jälkeen aloitin merkityksiköiden koodaamisen. Huomasin jo merkityksiköitä koodatessani, että niissä toistuivat tietyt sisällöt ja teemat, mutta varsinaisen kategorioiden muotoilun aloitin vasta koodauksen ollessa valmis.

Alustavien kategorioiden muotoilu onnistui sujuvasti, sillä merkityksiköt olivat helposti jaettavissa sisältönsä perusteella viiteen kategoriaan. Näin ollen myös kategorioiden sääntöjen kirjoittaminen sujui kategorijaon yhteydessä. *Henkilöt* –kategorian sääntönä oli *keitä kaikkia henkilöitä muistossa esiintyi*, ja tähän kategoriaan sisältyivät siis ne merkityksiköt, jotka kuvasivat muistoissa esiintyviä henkilöitä. *Paikat* –kategorian sääntönä taas oli *mihin paikkoihin kokemukset sijoittuivat*, ja kategorian merkityksiköt kuvasivat näin ollen kirjoituksissa kuvattuja tapahtumapaikkoja. Edellisiä laajemmaksi kategoriaksi muodostui *Aistiyksityiskohdat* -kategoria, johon alkuvaiheessa analyysia sisällytin kaikki kirjoitelmissa mainitut fyysisiin aistikokemuksiin perustuvat yksityiskohdat, ja kategorian sääntö oli luonnollisestikin *millaisia aistiyksityiskohtia kokemuksissa kuvattiin*.

Sisällöltään suurimman kategorian muodosti *Tunnemuistot* -kategoria, jonka sääntö oli *millaisia tunteita kokemuksissa kuvailtiin*, ja tähän kategoriaan kokosin kaikki ne merkityksiköt, joihin sisältyi kuvaus jostain tapahtumaan liittyneestä tunteesta. Tätä kategoriaa laatiessani huomasin pian, että siitä oli erotettava vielä yksi kategoria, *Muiden suhtautuminen*, joka tarkensi *Tunnemuistot* -kategorian säännön koskemaan nimenomaisesti tutkittavien omia henkilökohtaisia tunteita tapahtumassa, kun taas *Muiden suhtautuminen* -kategoria sisälsi muistoon liittyneiden muiden ihmisten suhtautumista ja tekoja tapahtumahetkellä. Kyseisen kategorian sääntö olikin *miten muut ihmiset suhtautuivat tai toimivat kokemuksissa*.

Kategorioiden muotoilun jälkeen tarkistin vielä jokaisen kategorian sisällön, jolloin huomasin, että *Tunnemuistot* -kategoria oli jaettava kahtia vielä kerran. Näin muodostui kuudes kategoria, *Tapahtuman luonne*. Tähän kategoriaan sisältyi kaikki ne merkityksiköt, joiden huomasin tarkemmassa tarkastelussa kuvaavan enemmänkin tapahtuman luonnetta kuin varsinaisesti yksilön henkilökohtaista tunnekokemusta, ja tarkensin kategorian säännöksi *miten kokemuksen luonnetta kuvailtiin*. Tämän jälkeen palasin vielä alkuperäiseen

aineistoon, ja huomasin, että nyt kategoriat sopivat paitsi merkitysyksiköihin myös alkuperäiseen aineistoon loogisesti.

Kategorioiden muotoilun jälkeen siirryin kategoriamallin rakentamiseen. Tämä vaihe osoittautui vaikeaksi, sillä pohdin pitkään kategorioiden välisiä suhteita ja sitä, miten niistä ylipäätään saisi muotoiltua johdonmukaisen kategoriamallin, sillä kategoriat olivat sisällöltään toisiinsa nähden kovin erilaisia. Ongelman selvittämiseksi palasin alkuperäiseen tutkimusongelmaani, eli siihen, millaisia onnelliset lapsuusmuistot ovat.

Huomasin, että kolme ensimmäistä kategoriaani – *Henkilöt, Paikat* ja *Aistiyksityiskohdat* - olivat sisällöltään sellaisia, että niitä voisi esiintyä paitsi onnellisissa myös periaatteessa minkälaisissa muistojenkuvailuissa tahansa. Ne eivät tuota uutta tietoa nimenomaisesti onnellisista lapsuusmuistoista, vaikkakin ne tietysti ovat aiempia tutkimustuloksia vahvistavaa ja sellaisenaan muistojen tutkimiselle erittäin arvokasta tietoa. (kts. esim. Saunders et al., 1988.) Muodostin näille kolmelle kategorialle yhteisen yläkategorian, jonka nimesin *Muistojen yksityiskohdat* –kategoriaksi, kategoriasääntönään *millaisia yksityiskohtia kokeuksiin liittyi*.

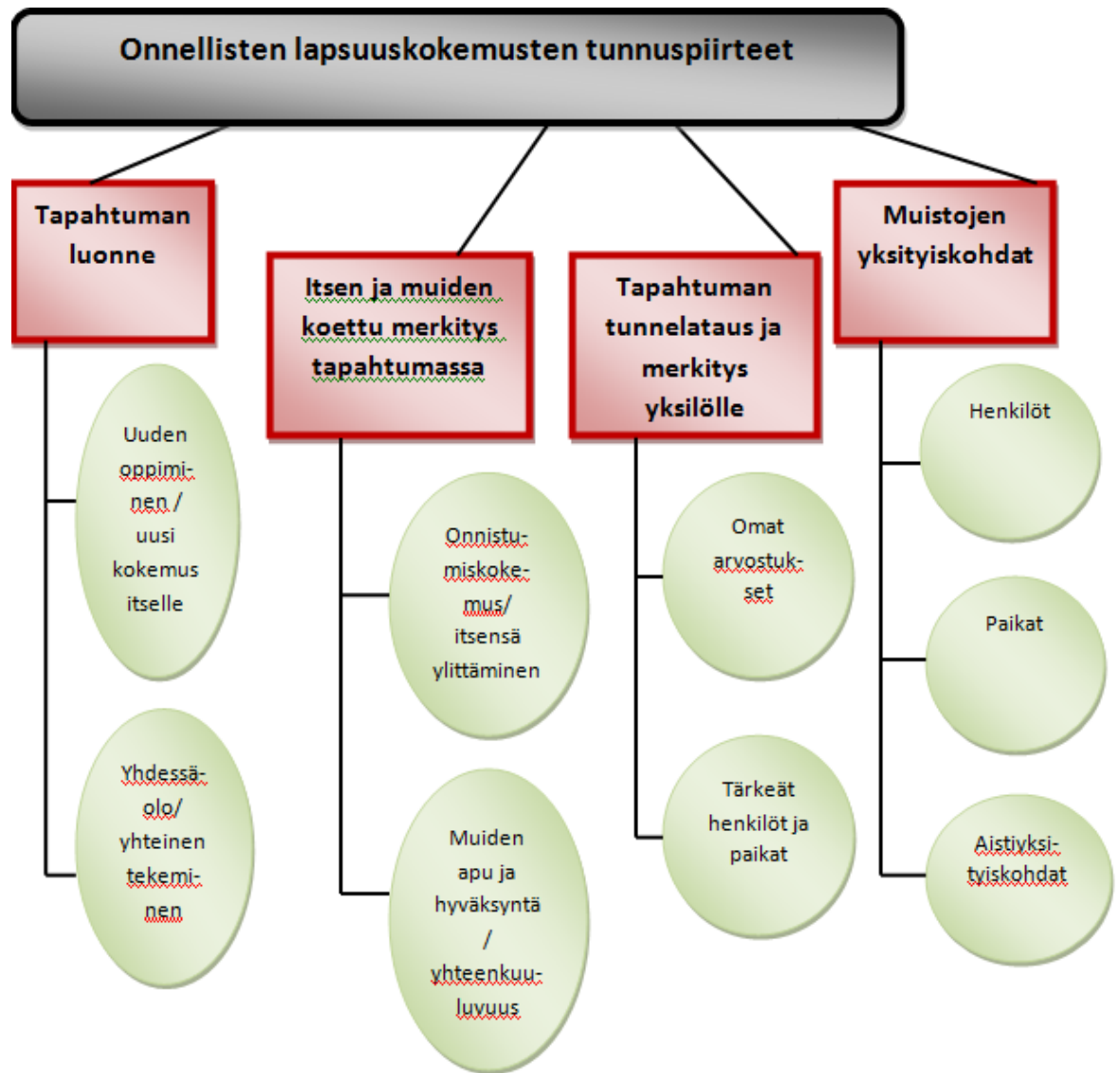
Sen sijaan kolme seuraavaa kategoriaa – *Tunnemuistot, Muiden suhtautuminen* ja *Tapah-tuman luonne* - alkoivat erottua joukosta tutkimusongelmani kannalta relevantisti. Näissä kategorioissa oli myös kaikista runsain ja vivahteikkain sisältö, ja tarkemmin kategoriamalliani pohtiessani tuloin tulokseen, että saadakseni tutkimukseni tuloksiin enemmän tarkkuutta oli järkevintä muodostaa näistä kolmesta kategoriasta kategoriamallini kolme muuta yläkategoriaa, ja jakaa joka kategoria kahteen alakategoriaan. Oli jo aiemmin analyysia tehdessäni alkanut huomata, että *Tunnemuistojen, Muiden suhtautumisen* ja *Tapah-tuman luonteen* kategoriat sisälsivät kahdentyyppisiä merkitysyksiköitä: yksilöön itseensä liitettäviä ja muihin henkilöihin kuuluvia ilmaisuja, ja tähän kahtiajakoon juuri muotoilemani alakategoriat perustuivat.

Tässä vaiheessa analyysia palasin jälleen tarkastelemaan alkuperäisaineistoa, ja vaikka muotoilemani yläkategoriat tuntuivat pääosin loogisilta, huomasin, että *Tapah-tuman tunnelataus-* ja *Muiden suhtautuminen* –kategorioita oli tarkennettava vielä lisää. Tarkistaessani kategorioille kirjoittamiani sääntöjä huomasin, että molemmat kategoriat sisälsivät tapahtumaan ja henkilöihin liittyviä tunteita, mutta myös tutkittavien tunteita itsestään. Tarkennusta vaati myös se, etten ollut erotellut merkitysyksiköistä erilleen tapahtuman mahdollisia laajempia merkityksiä yksilön elämässä. Tämän vuoksi koin järkeväksi muotoilla edellä

mainitut yläkategoriat vielä uusiksi siten, että toisen yläkategorian muodosti kategoria *Itsen ja muiden koettu merkitys tapahtumassa* (kategorian sääntönä *miten yksilö koki oman ja toisten ihmisten merkityksen tapahtumassa*), ja toisen *Tapahtuman tunnelataus ja merkitys yksilölle* (kategorian sääntönä *millaista tunnelatausta itse tapahtumaan liittyi ja millaiseksi tapahtuman merkitys kuvattiin*).

Näiden vaiheiden jälkeen minulla oli muotoiltuna neljä yläkategoriaa: *Tapahtuman luonne*, *Itsen ja muiden koettu merkitys tapahtumassa*, *Tapahtuman tunnelataus ja merkitys yksilölle*, sekä *Muistojen yksityiskohdat*. Näistä viimeisin jakautui kolmeen kategoriaan: *Henkilöt*, *Paikat* ja *Aistiyksityiskohdat*. Kolme ensimmäistä yläkategoriaa jakautuivat kukin kahteen kategoriaan aiemmin esittämäni havainnon pohjalta, että huomasin niihin sisältyvän sekä yksilöllisiä että sosiaalisia ulottuvuuksia. Tämän pohjalta *Tapahtuman luonne* jakautui *Uuden oppiminen/uusi kokemus itselle* (kategorian sääntönä *millaisia yksilöllisiä kokemuksia tapahtuma sisälsi*) ja *Yhdessäolo/yhteinen tekeminen* (kategorian sääntönä *millaisia sosiaalisia kokemuksia tapahtuma sisälsi*) - kategorioiksi, *Itsen ja muiden koettu merkitys tapahtumassa* jakautui *Onnistumiskokemukseen/Itsensä ylittämiseen* (kategorian sääntönä *millaisia yksilöllisiä tunteita tapahtuma sisälsi*) ja *Muiden apuun ja hyväksyntään/yhteenkuuluvuuteen* (kategorian sääntönä *millaisia muihin henkilöihin liitettyjä tunteita tapahtumaan kuului*), ja *Tapahtuman tunnelataus ja merkitys yksilölle* jakautui *Omiin arvostuksiin* (kategorian sääntönä *millaisia henkilökohtaisia arvostuksia tapahtumaan liittyi*) ja *Tärkeisiin henkilöihin ja paikkoihin* (kategorian sääntönä *millaisia tärkeiksi koettuja tapahtumapaikkoja ja muita ihmisiä kokemuksissa kuvailtiin*).

Kategoriamallini ydinkategorian muodosti tietysti itse tutkimusongelmani, *Onnellisten lapsuusmuistojen tunnuspiirteet*. Olen tiivistänyt analyysini kategoriamallin ensimmäisen version havainnolliseen muotoon kuviossa 1.

Kuvio 1: Kategoriamallin ensimmäinen versio

3.3. Lopullisen kategoriamallin muotoilu

Tässä analyysivaiheessa esittelin alustavan kategoriamallini graduni ohjaajalle ja muille graduryhmämme jäsenille, joilta sain työstäni palautetta ja kritiikkiä. Palautteen pohjalta muokkasin kategoriamalliani vielä lisää, jotta mallista tulisi vielä johdonmukaisempi: alustavat yläkategoriat sopivat enemmän kuvaamaan kategorioiden sääntöjä, ja niiden alakategorioita oli muokattava ja yhdisteltävä sen mukaan uudelleen teemoittain. Huomasin palautteenannon jälkeen itsekin, että sisällöiltään kategoriani olivat kunnossa, mutta joissain alakategorioissa oli keskenään samankaltaisia ja päällekkäisiä teemoja, joita oli hyvä tarkentaa.

Ryhmittelin alkuperäisen kategoriamallini kahden ensimmäisen yläkategorian itseen ja muihin henkilöihin liittyvät kategoriat yhteen, joista muodostui lopullisen kategoriamallini yläkategoriat *Uudet kokemukset, oppimiskokemukset ja itsensä ylittäminen* (kategorian sääntönä *millaisia yksilöllisiä tunnekokemuksia kuvailtiin*) sekä *Muiden apu ja hyväksyntä, yhdessäolo ja yhteenkuuluvuus* (kategorian sääntönä *millaisia tunnekokemuksia kuvailtiin muihin ihmisiin liittyen*). Alkuperäisen kategoriamallini kolmannen ja neljännen yläkategorian kaikki alakategoriat *Aistiyksityiskohdat* -kategoriaa lukuunottamatta yhdistin yhdeksi uudeksi yläkategoriaksi, *Omat arvostukset ja tärkeiksi koetut henkilöt ja paikat* (kategorian sääntönä *millaisia henkilökohtaisia arvostuksia kokemuksiin liittyen kuvailtiin*). Lopullisen kategoriamallini neljännen uuden yläkategorian muodosti *Kokemusten aistiyksityiskohdat* –kategoria (kategorian sääntönä *millaisia aistiyksityiskohtia tapahtumaan liittyi*).

Alle olen koonnut jokaiseen lopullisen kategoriamallini yläkategoriaan liittyviä esimerkkejä havainnollistamaan kategorioiden sisältöä.

Uudet kokemukset, oppimiskokemukset ja itsensä ylittäminen

”Se oli ensimmäinen ulkomaanmatkani.”

”...opin ajamaan pyörällä ilman apurattaita.”

”Tunsin itseni isoksi.”

Muiden apu ja hyväksyntä, yhdessäolo ja yhteenkuuluvuus

”Oppilaat ja opettajat suhtautuivat minuun myönteisesti.”

”Aluksi isäni antoi tukea, kunnes päästi irti ja ajoin itse.”

”Minä ja äiti oltiin hiihtämässä... Hiihtäminen oli meille sellainen yhteinen juttu...”

Omat arvostukset ja tärkeiksi koetut henkilöt ja paikat

”...arvostan ja nautin edelleenkin samoista asioista kuin jo tuolloin.”

”...mummola oli lämmin paikka lapsuudessa.”

”Kesä on aina ollut lempivuodenaikani ja mummu tärkeä henkilö.”

Kokemusten aistiyksityiskohdat

”Muistan... tarkasti vielä vihreän oven...”

”...keittiössä olikin valtavasti erilaisia hyviä tuoksuja.”

”...peitti onnistuneesti veren maun suussa.”

”...tuuli vinkui korvissa.”

4. TULOKSET

4.1. Millaisia yksilöllisiä tunnekokemuksia lapsuusmuistoissa esiintyy?

Lapsuuskokemusten kuvauksissa eräs eniten toistuvista teemoista liittyi yksilöllisiin uusiin kokemuksiin, oppimiskokemuksiin ja itsensä ylittämisen tunteisiin. Hyvin usein mieleen jääneissä onnellisissa kokemuksissa kuvattiin esimerkiksi tilannetta, joissa tutkittava oli oppinut jonkin uuden taidon, esimerkiksi ajamaan polkupyörällä ilman apurattaita. Näihin muistoihin liittyi usein vahva emotionaalinen lataus yksilöllisestä suoriutumisen tunteesta, ja tutkittavat kuvailivatkin usein kokemuksiin liittyneen voimakkaita onnistumisen, ilon ja ylpeyden tunteita.

”...tuntemuksena oli ilo ja onnistuminen.”

”...hetki sisälsi ensin monta epäonnistumista ja lopulta onnistumisen.”

Yksilölliset onnistumiskokemukset, voittaminen ja kaikenlainen itsensä ylittäminen jollakin elämän osa-alueella, esimerkiksi ikäkauden kehitykseen peilaten, olivat kaikkiaan vahvasti edustettuja aiheita onnellisissa lapsuuskokemuksissa. Oppimiskokemusten lisäksi tämä saattoi ilmetä esimerkiksi tutkittavan kokemuksena siitä, että hän jostain syystä tunsi itsensä tilanteessa ikäänsä nähden taitavammaksi tai kypsemmäksi, esimerkiksi tuntien

itsensä ”isoksi”, tai olevansa ”askeleen lähempänä miehuutta”. Näihin kokemuksiin liittyi usein samaistumisen tai vertailun tunteita joihinkin ihailtuihin tai esikuvina pidettyihin henkilöihin, kuten vanhempiin tai vanhempiin sisaruksiin, tai vaikkapa ikätoveriin, jolloin itsensä ylittämisen ja onnistumisen kokemukset liittyivät esimerkiksi kaverin voittamiseen jossakin kilpailutilanteessa.

”Voitin oman sarjani, ja kaikista tärkeintä parhaan kaverini...”

”...laskin tosi jyrkkiä mäkiä ikäisekseni.”

Merkittäviä, ennen kaikkea kokemusten yksilöllistä puolta korostavia, toistuvia teemoja olivat myös kaikenlaiset, tutkittavan elämässä täysin uudenlaisiksi tai ennen kokemattomiksi tilanteiksi kuvatut kokemukset. Tällaisiin lukeutuivat esimerkiksi asiat, jotka tapahtuivat tutkittavien elämässä ensimmäistä kertaa, kuten ensimmäinen ulkomaanmatka tai ensimmäinen vierailu jossakin uudessa, jännittävässä paikassa. Tapahtumat saattoivat myös liittyä aiempiin tapoihin tai harrastuksiin, joissa tapahtuikin jokin yllättävä käänne, kun esimerkiksi tuttu hiihtoreitti muuttui tarkoitettua pidemmäksi eksymisen vuoksi, tai laadultaan ainutkertaiset, vain mahdollisesti kerran elämässä kohdattavat tilanteet, kuten nuoremman sisaruksen syntymä tai ensimmäisen luokan aloittaminen. Näiden kokemusten yhteydessä kuvailtiin usein tunteina jännitystä, yllättymistä ja riemua.

”Ensimmäinen koulupäivä oli todella jännittävä...”

”Muistan, kun olin... ensimmäistä kertaa huvipuistossa...”

4.2. Millaisen merkityksen muut ihmiset ja heidän toimintansa saavat lapsuuskokemuksissa?

Eräs mielenkiintoisimmista tutkimustuloksista, joka aineistosta nousi esille, liittyi siihen, miten tutkittavat kuvailivat muiden henkilöiden läsnäoloa ja merkitystä onnellisissa lapsuuskokemuksissaan. Yksi useimmin toistuvista elementeistä tutkittavien kuvauksissa kokemuksistaan olikin yhdessäolon ja yhdessä tekemisen hetket jonkun tai joidenkin tärkeiden, läheisten ihmisten kanssa. Näihin kuuluivat esimerkiksi perheen kanssa yhdessä vietetyt lomamatkat, isovanhempien kanssa vietetty aika, tai vaikkapa yhdessä vanhemman kanssa vietetty, jollakin tapaa ainutlaatuinen hetki.

”...se oli ainutlaatuinen hetki kahdestaan äidin kanssa...”

”Papan kanssa... joen jäällä ajaminen...”

Yhdessäolon hetkiin saattoi liittyä yhdessä tekemisen ilon lisäksi myös vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta tärkeisiin ihmisiin, esimerkiksi silloin, jos kyseessä oli tutkittavan ja hänen läheisensä yhteinen harrastus tai ”juttu”, johon muut eivät välttämättä edes halunneet tai saaneetkaan osallistua. Usein muistoihin yhdessäolosta ja yhteenkuuluvuudesta liittyivät tunnetasolla vahvasti kiintymyksen, läheisyyden ja lämmön tunteet.

”...meillä oli tapana järjestää isän ja pikkuveljen kanssa omat hiihtokilpailut...”

”...meillä oli tapana tehdä koko perheen kanssa hiihtoretkiä...”

Muiden ihmisten merkitys korostui onnellisissa lapsuuskokemuksissa myös sen valossa, miten muut henkilöt olivat olleet avustamassa tilanteessa jollain tavalla, tai miten heidän suhtautumisensa oli saanut suuren merkityksen tutkittavien kokemuksissa. Tämä saattoi näkyä esimerkiksi siinä, miten isä oli ollut auttamassa polkupyörällä ajon opettelussa tai

kuinka pappa oli opastanut ohjaamaan venettä, tai kuinka muut ihmiset olivat osoittaneet myönteisyyttä tai hyväksyntää tutkittavalle tai kehuneet ja kannustaneet häntä. Näihin kokemuksiin yhdistyi usein kiintymyksen, jonkinlaisen ihailun tai arvostuksen sekä henkilökohtaisen onnistumisen ja ylpeyden tunteita.

”Isoveljeni kehui tekemääni... Olin erittäin otettu...”

”Äiti toi takapihalle ruokaa, että saatiin jatkaa leikkiä...”

4.3. Millaisia yksilöllisiä arvostuksia lapsuuskokemukset ilmentävät?

Tutkittavia pyydettiin vastausta antaessaan pohtimaan myös mahdollisia syitä sille, miksi juuri kyseinen muisto, jonka he kuvailivat, on jäänyt heidän mieleensä. Tärkeimmiksi syiksi siihen, miksi kuvatut onnelliset kokemukset koettiin mieleenpainuviksi ja merkittäviksi, liittyivät tutkittavien omiin arvostuksiin ja tärkeiksi koettuihin henkilöihin ja paikkoihin heidän elämässään. Kaikissa vastauksissa tätä kysymystä ei oltu pohdittu, mutta varsinkin niissä vastauksissa joissa kyseistä aihetta oli mietitty pystyi erottamaan selkeitä, toistuvia teemoja. Näitä teemoja löytyi epäsuorasti viitattuina myös sellaisista kirjoituksista, joissa muiston mieleen painumisen syitä ei varsinaisesti oltu välttämättä eriteltykään. Sen vuoksi kyseisiä teemoja voidaan pitää tutkimusten tulosten kannalta merkittävinä.

”Isä oli paljon töissä... yhteinen tapahtuma on jäänyt siksi mieleen.”

Omiksi arvostuksen ja mielenkiinnon kohteiksi mainittiin hyvin monenlaisia asioita, aina lempiharrastuksista ja –vuodenajoista kauaskantoisemmin yksilön elämään merkityksensä jättäneisiin asioihin aina aikuisikään saakka. Vaikka tällöinkin kuvauksissa usein esitettiin tietty yksittäinen hetki tai tapahtuma, saattoi kokemuksen taustalla vaikuttaa juuri jokin

tutkittavan tärkeäksi ja arvokkaaksi kokema pitkäkestoisempi harrastus, tapa tai elämänmuutos. Suurimmassa osassa kuvauksista kuvailtiinkin vain yksittäinen mieleen painunut hetki, mutta muutamassa kuvauksessa kerronta oli ympäripyöreämpää, ikään kuin useampien, toistuvien kokemusten summa, joka kokonaisuutena oli jäänyt lapsuudesta mieleen onnellisena kokemuksena. Näiden kirjoitusten keskeisenä kantavana teemana olivat niin ikään juuri kaikenlaisen lempiharrastukset, tavat ja traditiot.

”Luulen, että... kokemus kantaa tähän päivään asti, ja... tämän kokemuksen vuoksi...”

Onnellisten lapsuuskokemusten yleisimpänä tapahtumapaikkana kirjoituksissa oli jokin matka tai retki (n=13/35), ja lähes yhtä usein koti tai kotipiha (n=10/35). Muita useammin kuin kerran mainittuja tapahtumapaikkoja olivat koulu tai päiväkotiki, mummola ja erilaiset kilpailutilanteet. Tapahtumaan liittyvinä henkilöinä useimmin mainittiin äiti, isä tai molemmat vanhemmat (vähintään jompikumpi vanhemmista mainittiin 24:ssä kirjoituksessa, äidin ja isän mainintojen välillä ei ollut juurikaan eroa.) Muita useasti mainittuja henkilöitä olivat sisaret ja veljet (sisaret mainittiin 8:ssä, veljet 7:ssä kirjoituksessa), perhe kokonaisuutena (mainittiin 7:ssä kirjoituksessa), sekä isovanhemmat, muut sukulaiset, kaverit ja opettajat, mutta heidät mainittiin selkeästi harvemmin. Näissä luvuissa on kuitenkin huomioitava se, että usein tapahtumaan saatettiin taustatietona tai muutoin sen läheiseen yhteyteen kuuluvana tietona mainita useampiakin henkilöitä, vaikka tapahtumahetkellä paikalla saattoikin olla vain tietyt henkilöt.

Paitsi että tietyt tapahtumapaikat ja henkilöt toistuivat kirjoituksissa, myös niille annettu merkitys kuvattiin usein hyvin tärkeäksi ja olennaiseksi, varsinkin muiston mieleen painuvuuden kannalta. Tämä näkyi siinä, että muisto saatettiin kokea merkittäväksi juuri siksi, että esimerkiksi mummola on ollut tutkittavalle tärkeä paikka lapsuudessa tai isoisä aina tärkeä ja merkittävä henkilö tutkittavan elämässä. Näiden muistojen tunnelataus kuvattiin usein voimakkaasti kiintymyksen, luottamuksen ja arvostuksen tunteiden sävyttämiksi.

”...pappa on ollut aina todella merkittävä henkilö elämässäni.”

”Mummola oli... paras paikka.”

4.4. Millaisia aistiyksityiskohtia lapsuuskokemukset sisältävät?

Tutkittavien vastauksissa erilaisia aistiyksityiskohtia kuvailtiin varsin paljon. Eniten kirjoituksissa mainittiin visuaalisia yksityiskohtia (18 mainintaa), joiden sisältö vaihteli varsin laajasti, mutta usein visuaalisiin yksityiskohtiin liittyi eri värejä. Toiseksi yleisimpiä aistiyksityiskohtia olivat hajut ja tuoksut (11 mainintaa), aina eri ruokien tuoksuista sairaalan ominaishajuun. Maku- ja tuntoaistiyksityiskohtia mainittiin lähes yhtä paljon (maut 8, tuntemukset 9 mainintaa). Makuaistimukset liittyivät ennen kaikkea hyviin makuihin, ja hyvät ruoat mainittiinkin onnellisissa lapsuuskokemuksissa varsin usein. Tuntoaistin yksityiskohdat sisälsivät useimmiten lämpötilaan liittyviä tuntemuksia, kuten ilman lämpö tai kylmyys. Vähiten mainintoja, vain kahdesti, mainittiin kuuloaistin yksityiskohtia.

”...sen maakellarin hajun pystyn vieläkin muistamaan.”

”...mieleen on jäänyt violetti pyöränkello...”

Paitsi yksityiskohdiltaan myös yleiseltä kuvaukseltaan kokemukset kuvailtiin visuaalisytyppisinä muistikuvina, ja tutkittavat mainitsivat usein, kuinka kyseiseen kokemukseen liittyi jonkin yksityiskohdan muistaminen ”elävästi”. Aistiyksityiskohdat liittyivät hyvin usein säätilaan tai vuodenajan ilmiöihin, esimerkiksi kuvailtaessa lumen runsautta, kesän lämpöä tai auringon paistetta. Yleisemmin aistiyksityiskohdat olivat positiivissävytteisiä, mutta mielenkiintoista on myös se, että muutamissa tapauksissa kuvattu aistiyksityiskohta saattoi olla itse asiassa negatiivinen, mutta silti tapahtuma oli koettu onnelliseksi.

”Vesi oli todella kylmää... mutta uiminen oli silti todella mukavaa.”

4.5. Millaisia ovat onnellisten lapsuusmuistojen tunnuspiirteet?

Kuvaukset onnellisista lapsuuskokemuksista olivat sisällöltään hyvin vaihtelevia. Monissa vastauksissa yksityiskohtia ja tapahtuman kuvailua oli monipuolisemmin, ja lyhyitä, niukkasisältöisempiä vastauksia oli vain muutama. Näin ollen kirjoituksista pystyi hyvin löytämään tutkimuskysymyksiini vastauksia, sillä aineiston sisältö oli tutkittavien otoskoosta huolimatta runsas ja monivivahteinen.

Mitä tulee sukupuolten välisiin eroihin onnellisten lapsuuskokemusten kuvailussa, ei miesten ja naisten kertomuksissa omassa tutkimusaineistossani ollut juuri minkäänlaisia eroja. Sekä miesten että naisten vastausten joukossa oli niin lyhyempiä, ympärilyöreämpiä kuin pitempiä, yksityiskohtaisempia kuvauksia. Niin ikään kuvattujen tapahtumien luonteiden osalta ei sukupuolten välillä ollut merkittäviä eroja vastauksissa, ja ylipäättäänkin tapahtuman luonteista ei aineistosta voinut vetää kovin suuria johtopäätöksiä, sillä niiden sisällä oli niin suurta vaihtelua. Tutkittavien kuvaamat kokemukset sijoituivat vaihtelevasti aina hiihtokilpailuista lomamatkoihin ja kotipihaan leikeistä ensimmäiseen koulupäivään. Tämän pohjalta voisi sanoa, ettei lapsuudesta muisteta järjestelmällisesti onnellisina kokemuksina ulkoisilta puitteiltaan tietynyyppisiä tapahtumia, vaan aihetta on lähestyttävä pintaa syvemmältä.

Ikäkautta, jonne koetut tapahtumat sijoituivat, ei kaikissa kirjoituksissa joko mainittu olleenkaan tai määriteltä kovin tarkkaan. Niissä kirjoituksissa, joissa ikä kuitenkin mainittiin, suurin osa tapahtumista oli koettu keskimäärin hieman ennen kouluikää tai alakouluikässä (varhaisin ajoitettu ikä 3-4- vuotta, vanhin 14 vuotta). Kohtalaisen suuren ikähajonnan ja sen, että suuresta osasta kirjoituksista ikämaininnat puuttuivat kokonaan, vuoksi kirjoituksista on vaikeaa tehdä johtopäätöksiä sen suhteen, millaisia merkityksiä tapahtuma-ajalla onnellisissa lapsuuskokemuksissa mahdollisesti on.

Kuvattujen kokemusten yksityiskohdat olivat niin ikään runsaita. Aistiyksityiskohtia löytyi kaikkiin aisteihin perustuvana, joskin visuaalisia muistoja oli selkeästi eniten. Muistetut aistiyksityiskohdat eivät myöskään noudattaneet mitään selkeitä linjoja, eikä niistä sellaisinaan voinut päätellä mitään tutkimuskysymystäni ratkaisevana teemana. Vastaavanlaisia aistiyksityiskohtia voisi olla periaatteessa minkälaisissa muistoissa tahansa, joten sellaise-

naan ne eivät valaise kysymyksen ydintä nimenomaan vain onnellisia lapsuusmuistoja kuvaavina piirteinä. Kuitenkin tulokset aistiyksityiskohdista aineistossani ovat kuitenkin mielenkiintoisia ja tutkimukseni kannalta tärkeitä, kun ajatellaan tutkimukseni suhdetta aikaisempiin tutkimuksiin ja niiden tulosten vahvistamiseen kuin myös tutkimukseni lähtökohdtaa muistellun kokemuksen tutkimisena. Tällöin kaikenlaiset yksityiskohdat, joita kokemukseen liittyy, ovat tärkeää materiaalia tutkimuksessani.

Vaikka tutkittavien vastaukset olivat keskenään hyvin erilaisia niin tapahtumien ulkoisten puitteiden kuin tapahtumapaikkojen ja paikalla olleiden henkilöidenkin osalta, tietyt teemat kuvausten sisällöissä toistuivat vastauksesta toiseen. Jo analyysia tehdessäni huomasin, että se, mikä erottaa juuri onnellisena muistetut lapsuuskokemukset millaisten tahansa lapsuuskokemusten muistamisesta, liittyy tapahtuman tunnesisältöihin. Sisällöllisestä vaihtelusta huolimatta tutkittavien vastauksissa toistuivat samantyyppiset emotionaaliset lataukset niin yksilöllisten kokemusten kuin toisten ihmisten ja asioiden merkityksen ja arvostuksen osalta. Näitä piirteitä oli kaikissa kirjoitelmissa, toki eriävässä määrin, mutta mikä mielenkiintoisinta, joissakin vastauksissa saattoi olla jopa kaikkia.

Tunneyksityiskohtien ja kuvattujen tapahtumien emotionaalisten latausten luonne ja niiden välinen vertailu ja pohdinta nousivat tutkimukseni ehkä keskeisimmäksi anniksi, ja juuri tästä tematiikasta löysin myös vastauksia tutkimuskysymykseeni onnellisten lapsuuskokemusten tunnuspiirteiden suhteen, ja näin ollen myös mahdollisen ratkaisun tutkimusongelmaani. Karkeasti erotellen voidaan sanoa, että tutkittavien kokemusten tunnesisällöt olivat sekä yksilöllisiä, individualististyyppisistä kokemuksista kumpuavia, että sosiaalisempia, kiintymykseen ja yhdessäolon tärkeyteen liittyviä tunteita.

Äkkiseltään nämä kaksi ulottuvuutta voisi mieltää ikään kuin toistensa vastakohdiksi tai toisensa poissulkeviksi tekijöiksi siinä mielessä, ettei samassa kokemuksessa välttämättä voisi olla molemmantyyppisiä tunneulottuvuuksia, mutta näin ei kuitenkaan ollut. Tästä muodostuikin tutkimukseni ehkä mielenkiintoisin tulos: kaikenlaisissa onnellisissa lapsuuskokemuksissa voi olla tunneulottuvuudeltaan yhtäaikaaisesti sekä yksilöllisiä, omasta onnistumisesta ja oppimisesta nousevia, kuin myös kiintymykseen ja yhdessäoloon kytkeytyviä myönteisiä tuntemuksia. Näin ollen pohdittaessa onnellisten lapsuuskokemusten mahdollista jaottelua joko-tai – tyyppisiin erotteluihin osoittautuisi paitsi miltei mahdottomaksi myös epäolennaiseksi.

Onnellisten lapsuuskokemusten tunnuspiirteitä voidaan tarkastella myös lopullisen kategoriamallini pohjalta sen yläkategorioiden muodostamien neljän näkökulman kautta. Kokemusten aistiyksityiskohdat liittyvät tutkimuksen sille tasolle, miten onnellisten lapsuuskokemusten tutkimus ylipäänsä sijoittuu ja suhteutuu kaikentyyppisten kokemusten tai lapsuuskokemusten tutkimukseen, olipa kyseessä arvotukseltaan, määrittelyltään tai sisällöltään minkälaiset kokemukset tahansa. Kuten jo aiemmin todettiin, kaikenlaisia aistiyksityiskohtia voi periaatteessa sisältyä, ja usein sisältyykin, myös muiden paitsi onnellisten kokemusten kuvaamisessa ja muistamisessa. On tietysti otettava kuitenkin huomioon se, että tutkimukseni aineistossa mainitut aistiyksityiskohdat olivat suurelta osin positiivisävytteisiä, mikä voi toki olla olennainen piirre juuri myönteiseksi miellettyjen kokemusten aistiyksityiskohdissa, mutta ei välttämättä sulje pois sitä mahdollisuutta, etteikö periaatteessa vastaavanlaisia aistimuksia voisi sisältyä vaikkapa negatiivisiin muistoihin.

Toinen huomioitava seikka on myös se, missä määrin ja millä ehdoilla esimerkiksi tapahtumaan liittyvä tunnelataus tai tapahtuman luonne ja merkitys ylipäätään voivat ”neutraloida” negatiivisävytteisiä, epämiellyttäviä aistiyksityiskohtia, jolloin kokemus näistä yksityiskohdista huolimatta säilyy yleisesti myönteisenä ja koetaan onnelliseksi. Kuten tässäkin tutkimuksessa ilmeni, osassa onnellisista lapsuuskokemusten kuvauksissa mainittiin myös epämiellyttäviksi määriteltäviä aistiyksityiskohtia, mutta se ei tuntunut vaikuttavan kokemuksen onnellisuuteen mitenkään.

Edellä mainitun pohjalta voidaan jälleen todentaa juuri tunteiden suurta merkitystä onnellisten lapsuuskokemusten tutkimisessa. Kategoriamallissani tapahtumahetken tunnelatausta kuvaavat uudet kokemukset, oppimiskokemukset ja itsensä ylittäminen, ja muiden apu ja hyväksyntä, yhdessäolo ja yhteenkuuluvuus. Nämä tunneulottuvuudet niin henkilökohtaisten, yksilöllisten tunnekokemusten kuin kiintymystä, yhdessäoloa ja läheisten ihmisten merkityksestä kumpuavien tunteiden osalta rakentavat onnellisten lapsuuskokemusten tunnelatausta nimenomaan tapahtumahetkellä. Ne kuvaavat paitsi itsetunnolle ja minäkäsitykselle tärkeitä onnistumisen, kehittymisen ja ylpeyden tunteita, myös lapsen elämänpiiriin kuuluvien tärkeiden henkilöiden ja heidän luomansa avun, turvan ja myönteisen suhtautumisen tärkeyttä sille, että lapsi kokee tapahtuman onnellisena. Kyseiset tunneulottuvuudet liittyvät siis kokemusten tutkimisen sille tasolle, mitä tapahtui ja mitä tunnettiin ja koettiin tapahtumahetkellä muistelijan ollessa lapsi, ja mitä hän siitä muistaa myöhemmin aikuisena.

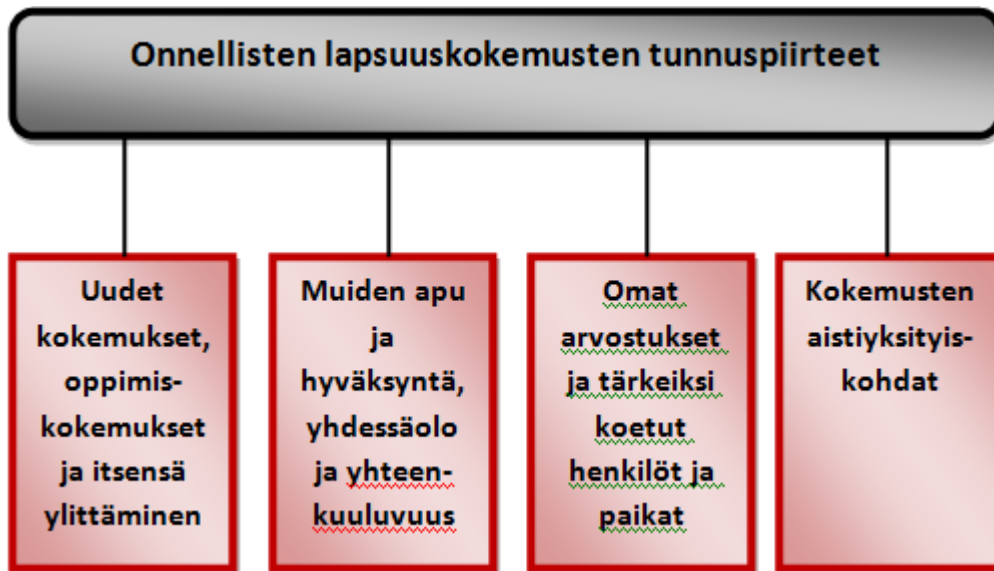

Kategoriamallini omat arvostukset ja tärkeiksi koetut henkilöt ja paikat liittyvät onnellisten lapsuuskokemusten tutkimuksen abstrakteimmalle tasolle: miksi juuri kyseinen tapahtuma on jäänyt muistiin niin hyvin ja miksi se muistetaan nimenomaan onnellisena kokemuksena. Tämä tarkastelun taso tapahtuu laajemmalla tasolla yksilön mielessä niin ajallisesti kuin tunteiden ja arvojen sekä elämäntapahtumien ja persoonallisuustekijöiden vaikuttamana. On eri asia kuvailla pelkästään onnellista lapsuuskokemusta kuin pohtia ja eritellä syitä sille, miksi juuri kyseinen kokemus on mielletty onnelliseksi ja miksi juuri se muisto on jäänyt niin hyvin mieleen.

Tämä vaatii tutkittavalta paitsi valikointia eri muistojensa väliltä yhden myönteisen kokemuksen erottelemiseen kokemustensa joukosta, myös pohdintaa ja arviointia sen suhteen miksi juuri kyseinen kokemus on ollut niin mieleenpainuva, ja miksi tutkittava tahtoo nostaa juuri kyseisen kokemuksen esille vastauksessaan. Tähän arvioon vaikuttaa ensinnäkin se, millaisia asioita ja keitä henkilöitä tutkittava arvostaa ja pitää itselleen merkittävinä ja tärkeinä paitsi tapahtuma-ajankohtana myös mahdollisesti ennen sitä ja pitkälti sen jälkeen. Toisekseen tässä arviossa on ehkä tietoisesti tai tiedostamatta mukana myös yksilöön itseensä ja hänen persoonaansa liittyviä tekijöitä, esimerkiksi siten, että kokemus on ollut mieleenpainuva ja tärkeäksi koettu sen takia, että yksilö on tapahtumahetkellä kokenut voimakasta onnistumista ja ylpeyttä itsestään.

Yksiselitteistä vastausta sille, millaisia onnelliset lapsuuskokemukset ovat, tai mikä tekee onnellisesta lapsuuskokemuksesta onnellisen ja pitkään muistettavan, ei voitane tämän tutkimuksen pohjalta antaa. Kuitenkin aiempiin tutkimustuloksiin aiheesta liittyen ja aineistosta nousseiden teemojen pohjalta voitaneen sanoa, että onnelliset lapsuuskokemukset ovat yksityiskohdiltaan hyvin monenlaisia ja vaihtelevia, mutta keskeistä on niiden myönteiset tunnesisällöt: olipa kyseessä sitten yksilöllinen onnistumisen kokemus tai itsensä ylittämisestä seuraava ylpeys tai itselle tärkeiksi koettujen ihmisten läheisyys, yhdessäolon ja yhteenkuuluvuuden tunne, ja heidän antamansa tuki ja myönteinen suhtautuminen. Näihin samoihin teemoihin nimenomaan tunnesisältöjen ja henkilökohtaisten arvostusten sekä tärkeiksi koettujen ihmisten osalta kytkeytyy myös se, miksi kyseiset kokemukset koetaan onnellisiksi ja miksi ne säilyvät yksilön muistissa pitkälle aikuisuuteen: se, mikä aiheuttaa lapsessa voimakkaan tunnereaktion jollakin tavalla, todennäköisesti luo kestävän muistijäljen ja säilyttää näin ollen tunnesisältönsä myös aikuisuudessa.

Alla olevaan kuvioon 2. olen tiivistänyt tutkimukseni keskeisimpiä tuloksia omaa analyysivaiheen lopullista kategoriamalliani mukailleen.

Kuvio 2. Tutkimuksen keskeiset tulokset tiivistettynä (kategoriamallia mukailleen)

5. POHDINTA

5.1. Tutkimusprosessin eteneminen

Ennen pro gradu- tutkielmani aloittamista pohdin aiheen valintaa kauan, jolloin myös aloitin alustavan tutustumisen aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, sillä tiesin työni aiheen sijoittuvan lapsuuden tutkimiseen. Aiheen valinta selkiytyi lopulliseen muotoonsa saatuaani Oulun yliopistolla kerätyn lapsuuskokemuksia käsittelevän aineiston tutkielmani pohjaksi. Jatkuvan vertailun menetelmän idea, eli aineistosta itsessään analysoitavaksi nousevien tärkeiden aiheiden käsittely ilman ennakko-oletuksia, toimi tutkimuksessani erittäin hyvin, sillä minulla ei ollut tutkimusaiheestani minkäänlaisia ennakkohypoteeseja.

Tutkielmani teossa haasteellisinta kokonaisuuden kannalta oli aiheeseen liittyvän aiempien tutkimusten esittely. Lapsuuskokemuksia on tutkittu paljon monestakin näkökulmasta, mutta nimenomaisesti myönteisistä tai onnellisista kokemuksista ei juuri materiaalia löytynyt. Tämän vuoksi jouduin valikoimaan läpikäymistäni tutkimuksista ne, jotka koin parhaiten omaa tutkimustani tukeviksi, ja joilla oli tutkimukselleni näkökulmallisesti eniten annettavaa. Tätä kautta sain myös tarkennettua itselleni sen, mitä tarkalleen ottaen haluan tutkimuksessani selvittää ja millaisiin tutkimuskysymyksiin kannattaa lähteä hakemaan vastausta.

Kokonaisuudessaan arvioisin tutkimukseni onnistuneen tarkoituksellisella tavalla, sillä sain alkuperäisiin tutkimuskysymyksiini ainakin jonkinlaisia vastausmahdollisuuksia, ja sain kartoitettua alkuperäisen tutkimusongelmani teemoja. Analyysin voisi tietysti toteuttaa muillakin tavoilla, ja näin ollen tutkimuksen fokus olisi voinut muotoutua eri suuntaan,

mutta pyrin itse pitäytymään läpi tutkimusprosessini niissä aiheissa, mitä halusinkin tutkimuksellani selvittää.

5.2. Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimuksen mahdollisuudet

Tutkimukseni luotettavuutta arvioitaessa voitaneen työn validiteettia pitää hyvänä, sillä tutkimus vastaa alkuperäistä tarkoitustaan suhteellisen hyvin. Tarkoitukseni oli tutkia onnellisten lapsuuskokemusten tunnuspiirteitä, ja tämä tarkoitus säilyi lähtökohtana tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Mitä tulee tutkimukseni reliabiliteettiin kysymys on ehkä hieman monimutkaisempi. Aihetta koskevat aiemmat tutkimukset on toteutettu suureksi osaksi kvantitatiivisin menetelmin, jolloin niiden fokus tutkimuksessa on ollut hieman erilainen verrattuna omaan tutkimukseeni. Lisäksi oma tutkimukseni toteutettiin pienellä ja melko homogeenisella otannalla yliopisto-opiskelijoilla, joten on vaikeaa sanoa miten vastaavanlainen tutkimusasetelma voitaisiin toteuttaa laajemmilla otannoilla. Tällöin tutkimuksen toteuttamisessa olisi varmasti tehtävä muokkausta tutkimusasetelmien laatimisessa. Sinälään käyttämäni metodi kuitenkin soveltuu hyvin tämänkaltaiseen laadulliseen tutkimukseen, kun halutaan tutkia nimenomaan kokemusten laadullista sisältöä.

Paitsi tutkimuksen metodologian myös sen tulosten osalta siirrettävyyden kysymykset ovat monimutkaisia. Aiempia tutkimuksia aiheesta tarkasteltaessa voidaan joltakin osin varsin hyvin todentaa, että tutkimuksellani on osoitettua toistettavuutta, sillä lapsuuskokemuksia tutkittaessa on aiemminkin havaittu tiettyjä toistuvia sisältöjä. Ennen kaikkea tutkimukseni yhtenä keskeisimpänä tuloksena muistojen tunneulottuvuuksien merkitys muistoissa on todettu myös aikaisemmissa tutkimustuloksissa. On kuitenkin vaikeaa ennustaa millaisia tuloksia saataisiin erilaisia ihmisryhmiä tutkimalla erilaisin otannoin, sillä sekä oma aineistoni että aiempien tutkimusten aineistot oli kerätty pääasiassa yliopisto-opiskelijoilta. Vaikka näin ollen tuloksia on vaikeaa yleistää opiskelijoista laajempiin ihmisryhmiin, erikäisiin ja eri kulttuureihin, itsessään mielenkiintoinen tulos on kuitenkin siinä, että saman-

kaltaiset pääteemat muistojen tunneulottuvuuksien ja yksityiskohtien osalta toistuvat opiskelijaryhmästä toiseen ja jopa eri maissa saatujen tulosten välillä.

Tutkimukseni uskottavuutta parantaa se, että tutustuin tutkimusaiheeseeni pitkällä aikavälillä ja tutkin useita aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia, joista valikoin tässä työssä esiteltäväksi aiheeni kannalta relevanteimmat tulokset. Osa näistä esittelemistäni tutkimuksista on hieman vanhempia, mutta niiden tulokset olivat monista läpikäymistäni tutkimuksista aiheeseeni relevanteimpia, joten halusin sisällyttää ne pro graduuni. Koska aiheeni sijoittuu varsin laajalle ja moninaiselle teoriakentälle, oli ennen tutkimusprosessin aloittamista perehdyttävä useisiin vaihtoehtoisiiin näkökulmiin ja valittava niistä olennaisin oman tutkimukseni toteuttamiselle. Sain myös ohjaajaltani ja muilta graduryhmään osallistuneilta palautetta työstäni tutkimuksen aikana, ja tämän kritiikin perusteella pystyin edelleen hioamaan työtäni, ja tämä paransi myös osaltaan tutkimukseni luotettavuutta.

Tutkimukseni luotettavuuden näkökulmasta suurin heikkous työssäni liittyy siihen, etten ollut itse keräämässä tutkimusaineistoa. Aineistoa itsessään voitaneen kuitenkin pitää laadukkaana, sillä tutkittavat olivat vastanneet tehtävänantoon pääosin hyvin ja antoivat näin analyysille monipuolista sisältöä. Se, että aineisto kerättiin Oulun yliopiston toimesta luo myös varmuutta sille, että aineiston keruu on toteutettu asianmukaisella tavalla. Toinen ongelmakohta on aineistoni otoskoon pienuudessa ja homogeenisyydessä, mikä osaltaan vaikuttaa tutkimukseni siirrettävyyteen, mikäli asiaa ajatellaan tutkimustulosten yleistämiseen perusjoukkoon kannalta. Toisaalta aineisto saavutti saturaation analyysin aikana varsin hyvin, joten sinänsä tutkimukseni tarkoituksen näkökulmasta laajemman otoksen käytölle ei ollut perustetta, vaan sain vastaukset tutkimuskysymyksiini käsillä olleesta materiaalista. Tämänkaltaisen tutkimuksen yhteydessä ei siirrettävyyttä myöskään ole välttämättä tarkoituksenmukaista pohtia tutkimuksen luotettavuutta heikentävänä tekijänä, sillä tutkimusaineiston kirjoitukset ovat kirjoittajiensa henkilökohtaisia näkemyksiä tutkimusongelmasta. Näin ollen tutkittavien vastaukset ovat arvokkaita sinällään, eikä niitä välttämättä siinä merkityksessä tarvitsekaan yleistää laajempiin perusjoukkoihin.

Työn laajuuden ja vaatimusten puitteissa uskon, että käyttämäni metodi ja aineistonkeruumenetelmä riittävät pro gradu- tutkimukseen hyvin. Mikäli kyseessä kuitenkin olisi laajempi tutkimus, voisi myös luotettavuutta parantaa lisäämällä tutkimukseen useampia menetelmiä sekä analyysissa että aineiston keräämisessä. Toivon tutkimukseni sovellettavuutta

den muiden tutkijoiden ja tutkimusryhmien käyttöön olevan hyvä, sillä työni luo ikään kuin pohjaa aiheesta kumpuaville jatkotutkimusaiheille.

Pyrin tutkimusta toteuttaessani tekemään tutkimukseni eri vaiheet mahdollisimman avoimiksi tarkan raportoinnin avulla. Näin ollen muut tutkijat ja työni lukijat voivat nähdä koko tutkimusprosessini etenemisen eri vaiheineen ja sen, mistä mikäkin tulos on johdettu. Käytin myös jo kesken tutkimusprosessin hyödykseni vertaisarviointia esittelemällä työtäni sen eri vaiheissa muulle graduryhmälle. Pyrin myös tuloksia raportoidessani selkeyteen ja johdonmukaisuuteen, jotta myös tiedeyhteisön ulkopuoliset lukijat voivat ymmärtää tutkimustuloksiani. Yksi keskeinen asia, jota olisin voinut luotettavuuden lisäämiseksi tehdä, olisi kysyä tutkittavien käsitystä siitä, miten saamani tulokset vastaavat heidän näkemyksiään aiheesta. Aineiston anonymiteetin ja käytännön järjestelyjen sekä aikarajoitusten puitteissa tätä en kuitenkaan pystynyt tekemään. Tutkijana olisi tietysti ollut mielenkiintoista tietää miten tutkittavat olisivat kokeneet tutkimukseni tulokset heidän alkuperäisiä kirjoituksiaan vastaaviksi.

Mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita oman työni pohjalta voisi olla laajentaa tutkimusasetelmaa laajempia ihmisryhmiä koskeviksi, tai tehdä jonkinlaista vertailua esimerkiksi siinä, miten tai millaisia onnellisia lapsuuskokemuksia eri kulttuuritaustoja edustavan yksilöt muistavat. Koska juuri tunnetekijät olivat niin merkittävässä asemassa onnellisissa lapsuuskokemuksissa, niiden pohjalta tutkimusta voisi jatkaa ja syventää erittelemään näiden emootioiden skaalaa tarkemminkin. Aiempiin tutkimuksiin pohjaten olisi mielenkiintoista selvittää myös sitä, millaisia yhteyksiä onnellisten lapsuuskokemusten sisällöllä on vaikkapa yksilön persoonallisuuden myöhemmällä iällä, ja yleisestikin sitä, miten yksilön persoonallisuus itsessään vaikuttaa yksilön muistelussa lapsuusajan tapahtumista.

Lapsuuskokemuksia koskevissa aiemmissä tutkimuksissa on usein käytetty tilastollisia menetelmiä, mikä olisi ollut mahdollista tässäkin tapauksessa, mutta itse halusin selvittää nimenomaan kokemusten laadullisia ominaisuuksia. Näin kokemusten sisällöllisten tekijöiden ulottuvuudet ja vertailu onnistuivat tutkimusongelmani kannalta relevantisti ja mielekkäästi. Jatkotutkimusta ajatellen aiheeseen voisi liittää myös kvantitatiivisia metodeja, mutta mielenkiintoinen näkökulma tutkimukselle voisi löytyä myös esimerkiksi pitkittäistutkimuksesta, eli miten ja millaisia onnellisia lapsuuskokemuksia muistetaan eri sukupolvien välillä.

Tutkittaessa subjektiivisia kokemuksia voidaan myös miettiä kokemusten kuvausten luotettavuutta sinänsä. Esimerkiksi aihetta koskevissa aiemmissa tutkimuksissa muistojen yksityiskohtaisuus ja tutkittavien oma kokemus siitä, että kyseessä todella oli heidän itsensä muistama kokemus olivat olennaisia tekijöitä arvioitaessa itse kokemusten luotettavuutta. Omankin tutkimukseni pohjalta voi tietysti pohtia sitä, missä määrin tutkittavien kertomukset todella ovat heidän omia muistojaan todella tapahtuneista asioista, vai voiko seassa olla toisten kertomaan perustuvia mielikuvia tai kokonaan keksittyjä tarinoita. Tähän kysymykseen on mahdotonta saada varmaa vastausta, eikä se liene sinällään tässä tutkimuksessa kovin olennaistakaan. Kuitenkin siitä, että kaikissa kirjoituksissa oli enemmän tai vähemmän niin samankaltaisia teemoja ja yhtäläisyyksiä yksityiskohtien suhteen, voitaneen päätellä, että tutkittavien kokemukset ovat vähintäänkin suurelta osin omakohtaisia kokemuksia todella tapahtuneista asioista.

5.3. Tutkimustulosten merkitys

Tutkimusaineistossa oli selvästi nähtävissä myös se, miksi onnellisten lapsuuskokemusten tutkimista voidaan pitää kasvatopsykologisesti tärkeänä. Muiden ihmisten suoma hyväksyntää ja tukea eri tilanteissa sekä heidän antamaansa myönteistä palautetta korostettiin tärkeänä tekijänä useissa tutkittavien vastauksissa. Usein kuvattiin myös jollain tapaa sitä, kuinka suuren ja kestäväen vaikutuksen muilta ihmisiltä saatu myönteinen suhtautuminen oli tutkittaviin jättänyt vahvistaen heidän itsetuntoaan ja minäkäsitystään. Tämä näkökulma korostaa jälleen myönteisen palautteen ja aikuisten tuen tärkeyttä lapsen identiteettiä ja kasvua tukevana tekijänä, jolloin on selvää, että onnellisten lapsuuskokemusten tutkimisen avulla voidaan paitsi todentaa tätä tärkeyttä, myös ymmärtää sen eri ulottuvuuksia, jolloin tutkimuksesta saatavaa tietoa voidaan mahdollisesti myös soveltaa edelleen kohti kasvatuskäytäntöä.

Aikuisten suomaan tukeen lapselle liittyen voidaan nostaa esiin myös toinen mielenkiintoinen näkökulma, joka tutkimustuloksissani nousi esille. Tutkimukseni keskeiset tulokset

sivuavat Vygotskyn lähikehityksen vyöhykkeen ideaa. Lähikehityksen vyöhyke sijoittuu lapsen aktuaalisen kehitystason ja potentiaalisen kehitystason väliin: se, mitä lapset eivät vielä osaa tehdä yksin, mutta osaavat tehdä sen aikuisen tuella. (Kravtsova, 2009, 11.) Lähikehityksen vyöhykkeen ideaa on myös pedagogisesti sovellettu scaffolding- mallin avulla, jolla tarkoitetaan lapsen oppimisen tukemista asteittain ”tukipisteiden” kautta, jolloin lapsi oppii pikkuhiljaa selviytymään aikuisen tarjoamien vihjeiden avulla oppimistehtävästä. (Obukhova & Korekanova, 2009, 27.) Monissa lapsuuskokemusten kuvauksissa kuvailtiin juuri uuden taidon oppimisen tai itsensä ylittämiseen liittyviä tapahtumia, joissa myös usein oli mukana auttamassa joku läheinen henkilö, kuten äiti tai isä. Kun aikuinen ensin auttoi taidon opettelussa, lapsi oppi suorittamaan taidon itse. Se, että oma tutkimukseni ilmentää lähikehityksen vyöhykkeen ja scaffoldingin ideoita, on erittäin mielenkiintoinen ja tärkeä tulos.

Tunnetekijöiden merkitys niin kokemusten mieltämisessä onnellisiksi kuin niiden muistamisessa jälkeenpäinkin oli sekä odotettavissa oleva että osin yllättäväkin tulos: vaikkei minulla ollut tutkimusta aloittaessani aiheesta minkäänlaisia hypoteeseja, osasin jokseenkin odottaa tunnetekijöiden olevan yksi keskeisistä tekijöistä tutkimustuloksissani. Yllättävää oli kuitenkin se, että tunnetekijöiden merkitys oli niin suuri, että se muodostui itse asiassa kaikista ratkaisevimaksi tekijäksi, ja osin jopa muita tekijöitä ikäänkuin kumoavaksi, kuten esimerkiksi siinä, että vaikka jokin muiston keskeinen aistiyksityiskohta saattoikin olla negatiivinen, myönteinen tunnekokemus ”neutraloi” sen niin, että kokonaisuudessaan kokemus sai tutkittavan mielessä positiivisen merkityksen. Tämä on sinällään täysin loogista, ellei jopa itsestäänselvää, mutta en ollut tullut ajatelleeksi sitä tutkimusta aloittaessani, enkä osannut odottaa sen muodostuvan niin keskeiseksi tutkimustulokseksi.

LÄHTEET

- Adcock, N. & Ross, M. (1983). Early Memories, Early Experiences and Personality. *Social Behavior and Personality*, 11, 95-100. Löydetty osoitteesta <http://web.ebscohost.com>.
- Cowan, N. & Davidson, G. (1984). Salient Childhood Memories. *The Journal of Genetic Psychology*, 145, 101-107. Löydetty osoitteesta <http://web.ebscohost.com>.
- Crawley, R. & Eacott, M. (2006). Memories of Early Childhood: Qualities of the experience of recollection. *Memory & Cognition*, 34, 287-294. Löydetty osoitteesta <http://search.proquest.com>.
- Glaser, B. & Strauss, A. (1999). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York: Aldine de Gruyter.
- Korkiakangas, M. (1993). Lapsuus kehityspsykologisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Lämsä, A. & Syrjälä, L. (1993). (toim.) *Miten tavoittaa maailma lapsen kokemana*. Oulu: Oulun yliopisto.
- Kravtsova, E. (2009). The Cultural-Historical Foundations of The Zone of Proximal Development. *Journal of Russian and East European Psychology*, 47, 9-24. Löydetty osoitteesta <http://web.ebscohost.com>.
- Maykutt, P. & Morehouse, R. (1994). *Beginning Qualitative Research*. Lontoo: Routledge Falmer.
- Myers, L. & Derakshan, N. (2004). Do Childhood Memories Colour Social Judgements of Today? The Case of Repressors. *European Journal of Personality*, 18, 321-330. Löydetty osoitteesta <http://web.ebscohost.com>.

- Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2009). Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Obukhova, L. & Korepanova, I. (2009). The Zone of Proximal Development – A Spatio-temporal Model. *Journal of Russian and East European Psychology*, 47, 27. Löydetty osoitteesta [http:// web.ebscohost.com](http://web.ebscohost.com).
- Perttula, J. (2006). Mitä on kokemus? Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) Kokemuksen tutkimus – Merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia Oy.
- Pillemer, D. (1998). What is remembered about early childhood events? *Clinical Psychology Review*, 18, 895-913. Löydetty osoitteesta <http://www.sciencedirect.com>.
- Rantanen, A. (2012). Jatkuvan vertailun menetelmä. Luentomateriaali. Oulu: Oulun yliopisto.
- Richter, A., Gilbert, P. & McEwan, K. (2009). Development of an early memories of warmth and safeness scale and its relationship to psychopathology. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 82, 171-184. Löydetty osoitteesta <http://web.ebscohost.com>.
- Sauders, L. & Norcross, J. (1988). Earliest Childhood Memories: Relationship to Ordinal Position, Family Functioning, and Psychiatric Symptomatology. *Individual Psychology*, 44, 95-105. Löydetty osoitteesta <http://web.ebscohost.com>.
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. (2003). Varhaisen ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.
- Suorsa, T. (2012). Kokemuksen yksilöllisyys, yhteisyys ja yhteiskunnallisuus – Subjektitieteellisestä kokemustutkimuksesta. Luentomateriaali. Oulu: Oulun yliopisto.
- Takala, A. & Takala, M. (1988). Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Helsinki: WSOY.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.